

שִׁירַת הַיָּם

סיכום הלכות
איסור והיתר

שִׁירַת הַיָּם

הלכות איסור והיתר

הלכות מליחה

הלכות בשר בחלב

הלכות פת נוכרים

הלכות בישולי נוכרים

הלכות הטבלת כלים

הלכות הכשרת כלים הנקנים מנוכרים

כתובת המחבר :

הלל יעקב מרצבך

ת.ד. 86

יד בנימין 76812

טלפון : 08-8691630

דוא"ל להערות ורכישת הספר :

shirathayam100@gmail.com

הגהות :

ר' אליהו חי אביבי, ר' יוחאי גרוסברג
ותלמידי כולל הלכה ישיבת 'תורת החיים'

©

כל הזכויות שמורות

נדפס בישראל

חשון תשע"ג - 2012

זכרון עולם בהיכל ה'

לכבוד ולעילוי נשמת

איש מופת מורס מעס, תלמיד חכם מופלג ומרביץ תורה

הרה"ח ר' יהושע השיל רייזמן ז"ל

אוד מוצל מאש משרידי דור דעה ומחבר ספרים בהלכה במחשבה ובחסידות

אשר כל חייו מיזג ושילב תורה עם דרך ארץ

ועשה מלאכתו ארעי ותורתו קבע בהתעמקות ובריתחא דאורייתא

נלב"ע בעשרה בטבת תשס"ט

* * *

האשה החשובה עדינת הנפש ואצילת הרוח

מרת הלינה שיינדל רייזמן ע"ה

אשת חיל עטרת בעלה רודפת צדקה וחסד

נלב"ע ערב שבת ה' מנחם אב תשנ"ז

* * *

איש דגול מרבבה ואציל נפש, אוהב ספר ויודע ספר, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה

הרה"ח ר' אהרן יעקב קורנווסר ז"ל

רב פעלים לתורה ולצדקה, אוהב חסד ומרבה להיטיב

נלב"ע ז' תמוז תשס"ב

אשר היו כולם הורים ומורים, מלמדים ויועצים, ודמותם מלווה אותנו תמיד

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח על ידי

צבי רייזמן, איש עסקים ומחבר ספרי רץ כצבי (ח' חלקים)

ובני משפחתו, לוס אנג'לס

הסכמת הראש"צ הרה"ג עובדיה יוסף שליט"א

OVADIA YOSSEF
RISHON LEZION
AND PRESIDENT OF TORAH SAGES COUNCIL

עובדיה יוסף
הראשון לציון
נשיא מועצת חכמי התורה

ירושלים כ"ט סיון תשס"ז JERUSALEM

הסכמה

הובאו לפני גליונות הספר "שירת הים", סיכום וביאור שיטת הפוסקים בעניני איסור והיתר, מעשה ידי אומן, נטע נאמן, חכו ממתקים וכולו מחמדים, שמן תורק שמו, טעמו ונימוקו עמו הרה"ג הלל יעקב מרצבך שליט"א אשר מבאר את דברי הפוסקים ומסכם שיטות הראשונים והאחרונים, חדשים גם ישנים, כדי שיוכל הלומד לשנן בנקל, ערוכים ומסודרים בטוב טעם ודעת, תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו אשרי יולדתו, צינה וסוחרה אמיתו, ולפעלא טבא אמינא, איישר חיליה לאורייתא.

ויהי רצון שחפץ ה' בידו יצליח לברך על המוגמר בקרב ימים, ועוד יפוצו מעינותיו חוצה בבריאות איתנה ונהורא מעלייא לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים שובע שמחות וכל טוב "והיה כעץ שתול על פלגי מים, אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול, וכל אשר יעשה יצליח".

עובדיה יוסף

הסכמת הרה"ג זלמן נחמיה גולדברג שליט"א

RABBI Z. N. GOLDBERG

Abbad Bies Horaa'h "Hayashar Vehatov"
Member Of Supreme Rabbinical Court

הרב זלמן נחמיה גולדברג

אב"ד בית ההוראה לדיני ממונות "הישר והטוב"
חבר בית הדין הרבני הגדול

ב"ה, יום ב' אדר"ה תשס"ז

הנני דנה לענין השקטו של תלמיד חכם אבנ"ר
היה הוא הרב ה' יצחק מילרש שליט"א
אשר זה רבו בשנים יוטב באב"ד מורה דישיבה
אבנ"ר מורה ח"י אשה ביד בנין ומילא כנסו
במילא ופחה אדפוסקיו באורח חיים עוסק בזה
וכן אחרי חילופיו חשופים על ידיה ה' כ"ג
דאלה חיים ווה"ק שפיכס מילרש ה' כ"ג על דבר
היחשופים ואחריו בקולות ודמיונה
אין ספק שיביאן ספחים אלו תוצאה מפורסם
אלמפים הן דברת הדברים וכן דישיבה
וכן חלף להקדים את ספרו על איסור אביה
בשם שיהיה ח"י

הקדמה יחזיקו לה' אבנ"ר וכן יתקיימו

הבאת לבקרו במורה וצמ"ה

על מן נחמיה גולדברג

הסכמת הרה"ג אשר זעליג וייס שליט"א

אשר זעליג וייס

כגן 8

פציה"ק ירושלם ת"ו

בס"ד

תאריך ל' סיון 56

הן ראיתי את הספר היקר "קצת היום" על הלכות שומר ואחר מולכות הלכה זה הלכות
הנכס תכלית למודי המדינה המועלת בהלכה ה' הלכתיקה ועליון אלו מיקימה מנהג המוסד.
וכדי להודיע דבריו בלשון אנשי חכמה כי הם יראו קצת היום הלכה זה הלכות
הם סיון ואת האנגלית העמלית הלכות המעמד המעמד המעמד זה ואלה כיצד אלה
המלכות הלכה והמלכה, פאנטיק סיבות על א סיון מיון.
שנתי להחיות אלו קנסינו יתקלל לעון ומולת רבו מלכה למען יקר זה (המחבר)
המקצוע לעל זה מנהג.

כיצד להחיות

אשר זעליג וייס

הסכמת הרה"ג יעקב אריאל שליט"א

משרד הרבנות רמת-גן

לשכת הרב הראשי
הרב יעקב אריאל

בס"ד
כ"ג אדר ב' תשע"א
(29.3.2011)

לכבוד

הרב הלל יעקב מרצבך שליט"א
רוב שלומות למר ולתורתו.

ראיתי את סיכום הלכות או"ה שערכת בשם "שירת הים" ואכן יפה השם שבחרת
לעבודתך החשובה.

ים התלמוד והפוסקים גדול, רחב ועמוק, כל ספינה צריכה לחתור את דרכה בעצמה,
אלא שהמטרה היא אחת - לעשות את רצונו של ה' יתברך. כל הלומדים יגיעו לחתור
אל החוף ולא תמיד מצליחים לעשות זאת בכוחות עצמם. ספרך הוא בחינת חבל
הצלה לחותרים בים הגדול. הסיכומים הבהירים, הטבלאות, הצבעים, כל אלו
מתמזגים לשירה גדולה שבה החתירה בים נעשים בשמחה, באהבה ובנועם.

יהי נועם ה' עליך ומעשי ידיך יכוננו.

בברכת התורה,

הרב יעקב אריאל

הרב הראשי לרמת גן

הרב יעקב אריאל
הרב הראשי לרמת-גן

הסכמת מו"ר הרה"ג שמואל טל שליט"א ראש ישיבת תורת החיים

תורת החיים

יד בנימין, ד.נ. עמק שורק, מיקוד 76812
טלפון: 08-8691696 פקס: 08-8691734

ב"ה, יום שני כ"ב אייר תשע"ב, ל"ז למ"טמונים
ב' לסדר 'אם בחוקותי תלכו' - שתהיו עמלים בתורה

מכתב ברכה

שמחתי לראות חיבור מסכם על הלכות איסור והיתר בשם 'שירת הים', פרי עטו של תלמידי היקר והאהוב הרב הלל מרצבך שליט"א, מרכז תכנית ההלכה בישיבתנו, אשר יגע ועמל שנים בהתמדה ובסקירה מרובה באוהלה של תורה בישיבתנו הקדושה.

החיבור בנוי בצורה מסודרת - ממצה ומקיפה כאחת, וכמעשהו בראשון ('שירת הים' על הלכות שבת) - כן מעשהו בשני ('שירת הים' על הלכות איסור והיתר), ובע"ה תהיה בו ברכה ותועלת ללומדים רבים, ובייחוד למכשירים עצמים לקראת מבחני הסמיכה לרבנות, לשם חזרה וסיכום של הנלמד בגמ', טוב"י ושו"ע עם נר"כ.

הנני לברך את חביבי הרב הלל שליט"א שיזכה ויתקבלו חיבוריו בעין יפה ע"י הלומדים, וימשיך להגות בתורה בהתמדה, ויתקדש שם שמים על ידו. ויזכה לחבר חיבורים נוספים וחשובים, להגדיל תורה ולהאדירה.

החותם באהבה ובשמחה לכבוד התורה

ל

שמואל טל

ראש הישיבה

הקדמה

”אִוְדָה ה' מְאֹד בְּפִי, וּבִתּוֹךְ רַבִּים אֶהְלָלָנִי” (תהלים קט, ט)

זיכני ה' יתברך לשבת באוהלה של תורה, ולהוציא לאור את הספר ”שירת הים” על הלכות שבת. בחסדיו המרובים הספר התקבל באהבה בקרב לומדי התורה, ורבים עודדוני להמשיך להדפיס חיבורים בסגנון זה על נושאים נוספים. והנה אחר עמל רב, בעזרת ה' יוצא לאור הספר על הלכות איסור והיתר.

מטרתו של ספר זה לסכם את עיקרי שיטות הראשונים, האחרונים והפוסקים בהלכות איסור והיתר, בצורה מתומצתת ומובנת, למען ירוץ הקורא בו, ויוכל לחזור על לימודו ביעילות ובבהירות, על פי סדר השו”ע. כמו כן, הספר מסייע לכל יהודי הרוצה לדעת את שורשי ההלכה הפסוקה בהלכות איסור והיתר, וללומדים לקראת בחינות ההסמכה לרבנות.

מכיוון שתכלית הספר היא לסכם את הסוגיות בצורה ברורה וקצרה, השתדלתי בעז”ה לנסות לצמצם במילים בכל אחת מהדעות השונות בסוגיה, וכן בצמצום הבאת המקורות לדעות השונות. במקומות שהיה נצרך להרחיב ולפרט, הדברים הובאו בהערות שוליים.

לתועלת הלומדים, הובאו הסברים לציטוטים מתוך הגמרות והפוסקים בתוך סוגריים מסולסלים {}. כמו כן, בסוף הספר הוספתי שאלות על החומר הנלמד, מבחנים, לוח ראשי תיבות ומפתח נושאים.

כפי שכתבתי בהקדמה לספר על הלכות שבת, שמו של הספר ”שירת הים” על שם היישוב ”שירת הים” אשר בו התגוררנו אני ומשפחתי, ושם החילתי לכתוב סיכום זה. ברצות ה' גורשנו מגוש קטיף, וברצות ה' ובחסדיו הרבים אנו מייחלים לחזור וליישב את ”שירת הים” יחד עם יתר יישובי גוש קטיף, וכל שאר חלקי ארצנו הקדושה. כמו כן, בשם הספר ”שירת הים” רמוזים ראשי התיבות של שמי: ה'לל י'עקב מ'רצבך, כפי שכתוב בספר הרוקח, שצריך המחבר לרמוז שמו בשם חיבורו. וכן הגימטריה של שם הספר ”שירת הים” (965) זהה לגימטריה של שמי ושם רעייתי: ”הלל יעקב ושני מרצבך”.

בימים אלו, החילתי בסייעתא דשמיא, לשמש בקודש כרב קהילה בבית הכנסת המרכזי ביד בנימין, כולי תפילה שיזכני ה' יתברך להיות רועה נאמן, ויחד עם חברי הקהילה נתקדם בעבודת ה' מתוך אהבה ושמחה. כאן המקום להודות לחברי הקהילה, שנתנו לי את האפשרות וההזדמנות לשמש בתפקיד זה.

כמובן שרוצה אני להודות להורי היקרים: עלי ומרים מרצבך הי"ו, אשר חינכוני והדריכוני לאהבת תורה מתוך ישרות ודרך ארץ, ודאגו לצרכי בגשמיות ורוחניות לאורך שנות חיי.

בנוסף, ברצוני להודות לתלמידי כולל ההלכה בישיבת "תורת החיים", אהובי נפשי, העמלים ושוקדים על התורה, אשר זכיתי ללמוד יחד עמם את הסוגיות המובאות בספר זה. תחושתי היא שבזכות ההפריה ודיבוק החברים של כל חברי הכולל זיכנו ה' להוציא לאור ספר זה. זכות גדולה היא לי להיות חלק מחבורה מתוקה ונפלאה שכזו.

עוד ברצוני להודות מאוד למגיהים היקרים שטרחו ועמלו רבות למען ייצא הספר בתכלית הדקדוק, ר' אליהו חי אביבי, ר' יוחאי גרוסברג ושאר תלמידי כולל ההלכה היקרים.

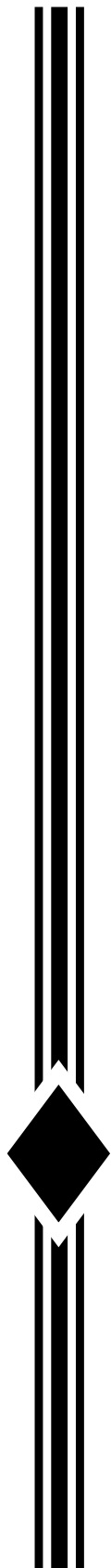
כאן המקום להעיר, שאף על פי שהשתדלנו עד מאוד לבל נכשיל את הרבים חלילה, מן הסתם ישנן טעויות שלא שמנו לב אליהן, ולכן כל המוצא טעויות בספר אודה לו אם יודיעני עליהן על מנת שאוכל לתקנן בעז"ה.

כמובן שאיני יכול שלא להודות לנוות ביתי, "מְנַשִּׁים בְּאֵהָל תְּבָרָךְ" (שופטים ה, כד), "אֵשֶׁת חַיִּל מִי יִמָּצָא... כָּל בֵּיתָהּ לְבֶשׂ שָׁנִים" (משלי לא), רעייתי שְׁנִי היקרה, אשר טורחת רבות למעני ולמען משפחתנו, משקיעה את כוחותיה לגידול ילדינו לתורה ויראת שמים, ושולחת אותי לעסוק בתורה הקדושה. אני תפילה שנזכה לבנות בית של קדושה וטהרה לאורך ימים ושנים, ונראה נחת וברכה מכל צאצאינו.

ומעל הכל, תודה לריבון העולם, שזיכני להוציא לאור ספר נוסף, "כִּי מִמֶּנּוּ הַכֹּל וּמִיָּדָךְ נִתְּנָנוּ לָךְ" (דברי הימים א, כט, יד). פשוט וברור לי שכל שלב בבניית בספר היא מתנת שמים, ובלא סיעתא דשמיא עצומה, ספר זה לא היה יוצא לאור.

אסיים בתפילה לה' יתברך, שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה ולקדש את שמו בעולם, וכל מעשינו יהיו לשם שמים לעשות נחת רוח לפניו, ונהיה תמיד שמחים בעבודתו, ולא נכשל חלילה בדבר הלכה, ונזכה לראות בביאת גואל ובבניין בית המקדש במהרה בימינו.

הלל יעקב בן עלי יששכר מרצבך

הלכות עליחה

סימן סט – מליחת הבשר והדחתו

הקדמה

איסור דם – (ע"פ סי' סז סע' א)

ויקרא פרק יז, פסוק י

וְאִישׁ אִישׁ בְּמִבֵּית יִשְׂרָאֵל... אֲשֶׁר יֹאכַל כָּל דָּם וְנָתַתִּי פָנָי בַּפֶּה הָאֹכֵל אֶת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֶתָּה מִקֶּרֶב עַמִּי:

ויקרא פרק ג, פסוק יז

וְכָל דָּם לֹא תֹאכְלוּ:

כריתות כ"ב

משנה: אכל דם שחיטה בבהמה בחיה ובעוף, בין טמאין בין טהורין, דם נחירה, דם עיקור, דם הקזה שהנשמה יוצאה בו חייבין עליו (כרת). דם הטחול, דם הלב, דם ביצים, דם חגבים, דם התמצית אין חייבין עליו, ר' יהודה מחייב בדם התמצית.

□ דם של חיות, בהמות ועופות:

- אכילת דם הנפש (שחיי הבעל חי תלוי בו) – יש איסור כרת.
- אכילת דם האברים שפירש – עובר בלאו.
- אכילת דם האברים שלא פירש ולא נצרר – מותר.

□ דם של דגים, חגבים ואדם:

- אכילת דם דגים וחגבים טהורים – מותר. טמאים – אסור.
- אכילת דם אדם שפירש – אסור מדברי סופרים, משום מראית העין. דם השיניים – מותר.

בשר אומצא – (ע"פ סי' סז סע' ב)

✎ כיצד ניתן לאכול בשר חי אחר שנשחט: (ב"י סי' סז)

📖 הרמב"ם – מולחן יפה יפה ומדיחו יפה יפה, ורק אח"כ יכול לאכול.

📖 תוספות, ראב"ד, רמב"ן, רשב"א, רא"ש ועוד – מדיחו ואוכלו.

✎ הכרעה: השו"ע פסק כרוב הפוסקים, שבשר חי מדיחו ואוכלו.

מושגים

□ דם בעין – דם שיצא מהבשר לפני שהבשר הודח ונמלח.

□ דם פליטה – דם שיצא מהבשר ע"י צליה או מליחה.

בשר שבישלו ללא מליחה ודם מליחה – (ע"פ סי' פז סע' ו)

מנחות כא ע"א

אמר זעירי א"ר חנינא: דם שבישלו – אינו עובר עליו (אם אוכלו לא עובר איסור תורה). ורב יהודה אמר זעירי: דם שמלחו {שמליח כרותח} – אינו עובר עליו.

חולין קיא ע"א

כברא עלוי בשרא {דם הכבד שנוטף על בשר} – אסור {לאכול את הבשר}, דם דאורייתא.

האם דם שבושל או נמלח הרבה, אסור מדאורייתא או מדרבנן: (הקדמת הפמ"ג, ילקו"י סי' סט הערה א)

רש"י (ורמב"ם) ¹ – אסור מדאורייתא ².

תוס', (רשב"א), רא"ה, (רא"ש) ור"ן – אסור מדרבנן ³.

הכרעה: בדעת השו"ע נחלקו האחרונים (כפי שמופיע כאן בהערה) ⁴.

והרמ"א (סי' ע סעי' ו) כתב: "דציר {דם שמלחו (גר"א סקמ"א)} דרבנן וספיקא להקל". וכ"פ הרש"ל, הש"ך (סי' ע

סקמ"ט, סי' פז סקט"ו), ה"ט"ז (סי' סט סקט"ד), הפר"ח, הפמ"ג, החיד"א, הרב משאש, הגרע"י והילקו"י (סי' סט

סעי' ב) שדם שבושל או נמלח אסור מדרבנן ⁵.

אך החכ"א (כלל ל הלכה ט) כתב: "לדעתי דם שבישלו הוי דאורייתא". וכ"פ החת"ס (חיו"ד סי' ע).

וכתב שו"ת משפטי עוזיאל (סימן ו) ע"פ הרדב"ז (ח"א סי' קצט): "שומר נפשו ירחק ממנו ולא יכניס עצמו

למחלוקת באיסור כרת. וכן ראוי להורות {לחומרא}."

מה הנפק"מ אם דם שהתבשל או נמלח אסור מדאורייתא או אסור מדרבנן ⁶: (ילקו"י סי' סט הערה ב עמ' רמב)

למ"ד מדאורייתא	למ"ד מדרבנן	
אסור	מותר	1. האם מותר להרבות לתבשיל שיש בו דם מבושל עד שיהיה ס' כנגד החתיכה?
		2. חתיכת בשר שהתבשלה בלא מליחה, ונשפך קצת מהתבשיל, וכעת לא ניתן לשער אם היה שישים כנגד הדם של החתיכה – מה דין התבשיל?
		3. ספק אם נפל דם בעין לתוך תבשיל שבכלי ראשון – מה דין התבשיל?
		4. שכח אם מלח את הבשר או שלא מלח ובישל את הבשר – מה דין הבשר?
		5. קטן המעיד שהדיח את הבשר אחר המליחה ולפני הבישול – מה דין הבשר?
		6. גוי שאמר שהדיח הבשר, במקום שלא מקפידים בכך – מה דין הבשר?

¹ הב"י (סי' פז סעי' ו) כתב שלדעת הרמב"ם דם מבושל הוא אסור מדאורייתא, אך הב"ח (סי' פז אות ד) כתב שאין זה מוכרח, והוסיף שמוכח קצת ההיפך, שלדעת הרמב"ם דם מבושל אסור מדרבנן.

² ביישוב דברי הגמרא במנחות תירץ הרשב"א דהגמרא במנחות מדברת דווקא לענין דם קדשים, וחולין מקדשים לא גמרינן אפילו להקל. והב"י בסי' פז סעי' ו תירץ שהגמרא במנחות לא נפסקה להלכה לדעת הרמב"ם ורש"י.

³ וביישוב דברי הגמרא בחולין כתבו התוס' על הגמרא (ד"ה דם) שכוונת הגמרא שהחמירו בדם שנוטף מהכבד, שמא יאכל סתם דם כבד שפירש קודם שהתבשל או נמלח – שדם זה אסור מדאורייתא, למרות שדם שהתבשל או נמלח אסור רק מדרבנן.

⁴ האחרונים נחלקו מהי דעתו של השו"ע בעניין דם שהתבשל: (ילקו"י סי' סט הע' ב)

הש"ך (סי' פז סקט"ו) הבין שהשו"ע סובר כרמב"ם שדם שהתבשל אסור מדאורייתא. והוכיח כן מתוך שכתב שהמבשל דם עם חלב – אין לוקים על אכילתו משום בבי"ח, משמע שלוקים עליו משום אכילת דם. וכן הבינו בדעת השו"ע ערך השולחן, תורת אמת ומשפטי עוזיאל (סי' יא).

אך הגרע"י (יבי"א ח"א יו"ד סי' ג, ח"ה יו"ד סי' ה אות ד, ח"ח יו"ד סי' ו), הגר"ש משאש (תבואות שמש יו"ד סי' כח) ועוד סוברים שדם שהתבשל או נמלח לדעת השו"ע נאסר רק מדרבנן, ומוכיחים זאת מכך שהב"י (על סי' פז סעי' ה) כתב שביצים לא גמורות – אי"צ למולחן, מכיוון שיש רק ספק אם הן נחשבות כבשר, ואף אם הן נחשבות כבשר כשמבשילן הדם שבהם נאסר רק מדרבנן. עוד ניתן להוכיח מדברי הב"י (על סי' סט סעי' י) שהקשה על הסמ"ק: מדוע כתב שגוי המסיח לפי תומו נאמן שהדיח את הבשר קודם הבישול, ותירץ הב"י בתירוץ השני, משום שדם שמלחו הוא איסור דרבנן ולכן נאמן (אך ניתן לדחות שכתב זאת רק אליבא דהסמ"ק).

⁵ ונחלקו האחרונים, האם דם שבושל או נמלח, מיד הופך להיות אסור מדרבנן, או רק לאחר שהבישול או המליחה הסתיימו:

דר"מ, ש"ך ופמ"ג – הדם מיד הופך להיות אסור מדרבנן.

בית יעקב – מתחילת בישולו או מליחתו הדם עדיין אסור מדאורייתא, ואחר שהתבשל או נמלח הופך להיות אסור מדרבנן.

⁶ וסימנך (על מנת לזכור): גוי קטן שכח להרבות ספק ונשפך.

סעיף א – שיעור הדחה ראשונה והטעמים לה

הדחת בשר קודם המליחה

חולין קיג ע"א

אמר שמואל: אין הבשר יוצא מידי דמו אלא א"כ מולחו יפה יפה, ומדיחו יפה יפה. אתמר, רב הונא אמר: מולח ומדיח, במתניתא תנא: מדיח ומולח ומדיח. ולא פליגי, הא דחלליה בי טבחא {כאשר הדיח השוחט, מספיק רק שימלח וידיח את הבשר}, הא דלא חלליה בי טבחא {כשלא הדיח השוחט, צריך שידח, ימלח וידיח}.

□ וכ"פ השו"ע: "צריך להדיח הבשר קודם מליחה".

□ והוסיף הרמ"א ע"פ הטור: "ואם הדיחו {היטב או שרה {ש"ך סק"ב}} הטבח אין צריך להדיחו בבית".⁷

טעמי הדחה ראשונה

✍ מה הטעם שיש לעשות הדחה ראשונה לפני המליחה: (ב"י, ש"ך סק"א, ט"ז סק"א, פמ"ג הקדמה עיקר ב, ערוה"ש סעי' ב-ו)
 ר"א"ה – שמא אחר שהמלח יפלוט את כל הדם הפנימי הלח (12 שעות בערך), הדם החיצוני היבש (שלא נפלט) יותך לתוך הבשר ויאסור אותו.

□ סמ"ג, סמ"ק ושערי דורא – בלא הדחה ראשונה, המלח מחדיר את הדם החיצוני פנימה, ואינו יכול לפלוט עוד.

□ ר"ן, רשב"א, מאירי (חולין קיג). (ורא"ש (להבנת הב"י)) – כדי לרכך וללחלח את הבשר מבחוץ, וע"י כך יהיה כוח למלח להפליט את הדם.

□ מרדכי, ראב"ן וראב"ה – להעביר לכלוך הדם שעל החתיכה, שאל"כ המלח נתמלא ממנו ושוב לא יוציא המלח את הדם שבחתיכה.

□ (רא"ש (להבנת ערוה"ש)) – אם לא ידיח לא יהיה כוח למלח להפליט את כל הדם הפנימי, ומה שנפלט יבלע שוב ויאסור את הבשר.

✍ מה הנפק"מ בין הדעות השונות: (פת"ש סק"ה, הקדמת הפמ"ג להל' מליחה עיקר ב, ערוה"ש סק"ח-סק"י, הגר"א סק"ז וסק"יב)

1. שרה רק חלק מהחתיכה במים ומלח אותה: לר"ן וסיעתו – מועיל, משום שהבשר כולו התרכך מכך שחלקו היה במים; לשאר הפוסקים – לא מועיל.

2. מלח ולא הדיח: לסמ"ג וסיעתו – לא תועיל עוד מליחה; למרדכי וסיעתו, (לרא"ה)⁸, לרא"ש⁹ ולר"ן וסיעתו – תועיל מליחה נוספת.

3. אופן ההדחה: לר"ן וסיעתו – צריך שרייה במים (כדי שהבשר יתרכך); לשאר הפוסקים – סגי בהדחה.

4. נחתך הבשר בין הדחה למליחה: לר"ן וסיעתו (והרא"ה)¹⁰ – לא צריך הדחה נוספת; לשאר הפוסקים – צריך הדחה נוספת.

⁷ וביאר ה"ט"ז (סק"ב) שהחידוש בזה שלא צריך שתי הדחות אם כבר הטבח הדיח היטב את הבשר.

⁸ משמע מה"ט"ז (סק"א) והגר"א (סק"יב) שהרא"ה החמיר במקרה שמלח ולא הדיח, משום שהדם שבעין שניתך נבלע בבשר, ולא יפלט שוב; משום שלדעתם הרא"ה סובר שבמקרה זה דם לא משרק שריק, ולא אומרים במקרה כזה "כבולעו כך פולטו".
 אך לדעת ערוה"ש (סק"י) בתוך י"ב שעות, אף לדעת הרא"ה תועיל הדחה נוספת, משום שהדם החיצוני עוד לא ניתך לבשר. (וייתכן בדעת ערוה"ש שסובר שאף אחר י"ב שעות, הדם יפלט מהבשר).

⁹ שכן כתב הרא"ש במפורש בשם התרומה (סי' סט): "כיון דפולט {ע"י מליחה} דם שקיבל מעלמא {מחתיכה שנמלחה על גביו} כל שכן שפולט את דמו".
¹⁰ כן כתב ערוה"ש (סק"ט). אך לכאורה בדעת הרא"ה, הדבר תלוי אם אחר שחתך את הבשר המתין שהדם התייבש או שלא המתין. שאם הדם התייבש, צריך הדחה נוספת, ואם הדם לא התייבש לא צריך הדחה נוספת, שאין חשש שע"י המלח יותך הדם היבש לתוך הבשר.

5. נמלח והתבשל ללא הדחה ראשונה, כנגד מה צריך שישים: לר"ן ולמרדכי וסיעתם – כנגד 22 החתיכה; לרא"ה והסמ"ג וסיעתו – צריך ס' כנגד הדם החיצוני (ואולי מדין חני"נ בעינן גם לרא"ה והסמ"ק ס' כנגד כל החתיכה).
6. הדיח בשאר משקים או במים קרים מאוד: לר"ן וסיעתו – לא מועיל, שהבשר מתקשה מהם; לשאר הפוסקים – נראה שמועיל.
7. שרה והמתין והבשר התייבש: לר"ן וסיעתו – לא מועיל; לשאר הפוסקים – מועיל.

סיכום הנפק"מ בטבלה:

שרה וצצי חתיכה ואח"כ מלח את החתיכה	לא מועיל	לא מועיל	לא מועיל	לא מועיל	לא מועיל
מלח ללא הדחה, האם מועיל שידיח וימלח	(מועיל)	לא מועיל	מועיל	מועיל	מועיל ⁸
אופן ההדחה הדחה מועטת או מרובה	הדחה	הדחה	הדחה מרובה	הדחה	הדחה
הדחה נוספת כשנחתך בין הדחה למליחה	(לא צריך ⁹)	צריך	לא צריך	צריך	צריך
כנגד מה משערים ב-ס', כשנמלח והתבשל בלא הדחה ראשונה: החתיכה / הדם החיצוני	הדם החיצוני ¹²	הדם החיצוני ¹²	החתיכה	החתיכה	החתיכה
הדחה בשאר משקים או במים קרים	מועיל	מועיל	לא מועיל	מועיל	מועיל
שרה והמתין והבשר התייבש	מועיל	מועיל	לא מועיל	מועיל	מועיל

- השו"ע כתב בסעי' א': "ואם אחר שהדיח חתך כל נתח לשנים או שלושה - צריך לחזור ולהדיחם".¹³ ובסעי' ב' כתב: "אם מלח ולא הדיח תחלה - ידיחנו וימלחנו שנית, ויש אוסרין". ונראה שפסק כמרדכי.¹⁴
- והרמ"א בסעי' א' כתב לגבי בשר שאחר שהודח נחתך שצריך להדיחו: "ואם לא עשה כן, הוי בלא הודח כלל". ובסעי' ב' כתב שלכתחילה אי אפשר להתיר בשר שלא הודח אחר שכבר נמלח (כדעת הסמ"ק). ועוד כתב בסעי' א': "יזהר לשרותו נגד צצי שעה ולהדיחו היטב" (כדעת הר"ן והרשב"א) – ומתוך כך משמע שסבר להחמיר לכתח' ככל הדעות.
- וכתבו הט"ז (סק"י) והש"ך (סק"י) וערוה"ש (סק"י) שאף לדעת הרמ"א, בדיעבד יש להקל שלא כדעת הר"ן והרשב"א, שבשר שהודח מעט ונמלח – מותר.¹⁵

אופן ההדחה לפני המליחה

- כתב הרמ"א ע"פ האו"ה (הובא בדרי"מ סק"א): "הדחת הבשר, לכתחילה יזהר לשרותו נגד צצי שעה ולהדיחו היטב במי השרייה, אבל אם לא שראו רק הדיחו היטב סגי ליה, ואח"כ ימתין מעט שיטפטפו המים קודם שימלחנו, שלא ימס המלח מן המים ולא יוציא הדם {ולא ימתין הרבה זמן כי אז הבשר יתייבש והמלח לא יפליט היטב את הדם (ש"ך סק"ו)}".

¹¹ להבנת ערוה"ש.

¹² עיין לקמן בהלכות בשר בחלב (סי' צב סעי' ד) שאולי נאסרה כל החתיכה מדין חני"נ (חתיכה נעשית נבילה).

¹³ כתב הש"ך (סק"ג) ע"פ המרדכי, שדווקא אם חתך בסכין צריך להדיח שוב, אך אם קרע את הבשר - אינו צריך להדיח שוב, משום שהבשר מפליט דם אגב דוחקא דסכינא. וכתב החו"ד (סק"ג, והובא בפת"ש סק"ג) שאף אם חתול חתך את הבשר - לא צריך להדיחו שוב, משום שדוחקא דשיניי אינו כדוחקא דסכינא. אך הפר"ח (הובא באה"ט סק"ג) חלק עליהם וכתב שאין חילוק בזה, ואפילו אם קרע את הבשר - צריך להדיחו שנית.

¹⁴ כתב הש"ך (סק"ג) שמוכח מתוך דברי השו"ע שהוא לא פסק כר"ן וסיעתו, שהרי פסק שאם חתך את הבשר - צריך לחזור ולהדיחו, וממילא מוכח שהשו"ע לא קיבל את הסברא שמטרת ההדחה הראשונה היא לרכך את הבשר.

וכתב ערוה"ש (סק"ג) שדעת השו"ע לפסוק כדעת הסמ"ק וסיעתו, אלא שסבר לענין דם שנבלע כדעת הרא"ש (ע"פ הבנתו), שדם שנבלע בבשר נפלט אח"כ במליחה השנייה. והפמ"ג (שפ"ד סק"א) כתב: "ואנו מחזיקין עיקר הטעם כמרדכי שהמלח יתמלא מדם, ומשום הכי שרי בהפסד מרובה".

¹⁵ עיין לקמן (סוף סעי' ז) שנחלקו האחרונים כיצד יש לפסוק להלכה בהדחת בשר במי פירות.

- וכתב הש"ך (סק"ב) ע"פ הר"ן, שההדחה צריכה להיות דווקא על ידי שמשרה את הבשר במים, או שמדיח את הבשר היטב, אך הדחה מועטת לא מועילה.
- וכתבו הש"ך (סק"ה) וערוה"ש (סק"ד) ע"פ הרמ"א (יובא לקמן סע' ב) שאם הדיח רק מעט את הבשר, ואח"כ מלח אותו – בדיעבד המליחה הועילה.
- והחוו"ד כתב (פתי"ש סק"ב) שאם מדיח בשר מין אחר השחיטה, באופן שהדם עדיין חם – מועילה אפילו הדחה מועטת.
- וכתב הב"י (והביאו הפתי"ש סק"א) שאם המים קרים יש להפיג צינתם לפני ההדחה, משום שהבשר מתקשה כאשר מדיחים אותו במים קרים.

הכלי שהדיחו איתו את הבשר – עיין לקמן סימן צא סע' ב

- כתב האו"ה (הובא בדרי"מ סק"א) שאסור לתת לכתחילה בכלי ששורים בו את הבשר מאכל לח או רותח, משום שיש חשש שמא לא הדיחו אותו היטב מהדם שהיה בו; אך בדיעבד אם השתמשו בכלי – המאכל לא נאסר (משום שזה רק חשש).
- וכ"פ הרמ"א: "ונהגו שלא להשתמש בדברים אחרים {שהם לחים או רותחים (ט"ז סק"ה)} בכלי ששורין בו בשר {שמא יישאר בו דם בעין שיאסור את המאכלים האחרים, אולם בדיעבד – המאכל לא נאסר משום שהכול הוא רק חשש שמא יש שם דם (ש"ך סק"ז)}".

כשנשתהה הבשר במי השריה קודם המליחה

חולין צז ע"ב

אמר שמואל: מליח הרי הוא כרותח, כבוש {מוצק הנמצא בתוך נוזל} הרי הוא כמבושל.

- כתב הרמ"א ע"פ האו"ה: "אם נשתהה הבשר בשרייתו מעלי"ע {בכלי} - הבשר וגם הכלי אסורין. אבל {כשנשתהה הבשר} פחות מעלי"ע - אין להקפיד {והבשר והכלי מותרים}. ואף במקום שנאסר הכלי - מותר לחזור ולשרות בו {פחות מעל"ע}."

✎ חתיכה שנכבשה במים קודם מליחה, ויש במים 60 כנגד כל החתיכה, האם תאסר אותה חתיכה: (ט"ז סק"ו)

📖 תורת חטאת – החתיכה מותרת, שאיסור כבישה חמור פחות מבישול קודם מליחה, שאוסר החתיכה אף ב-60.

📖 רש"ל – החתיכה אסורה תמיד, שכבוש כמבושל דמי, ויש בחתיכה דם שנכבש עם החתיכה.

✧ הכרעה: הש"ך (סק"ט) הכריע שאם יש 60 החתיכה מותרת. וכן משמע מהבאה"ט (סק"ו).

מליחת בשר קפוא

✎ האם ניתן להפשיר במים חמים בשר קפוא שעוד לא הוכשר: (ב"י, דרי"מ סק"ב)

- 📖 ר' שמשון בן אברהם משאנץ – מותר בכלי שני. אף שכלי שני מבליע ומפליט ע"י המליחה או הצליה, מותר מכיוון שאח"כ הדם יפלט.

📖 או"ה – לכתחילה אסור בכלי שני, אך מותר במים פושרים, ובדיעבד אף אם הופשר בכלי שני - הבשר מותר.

✧ הכרעה: הרמ"א (סי' סח סע' יא) פסק כאו"ה: "נהגו באלו המדינות שלא למלוג שום דבר רק אחר מליחה,

מיהו לכבוד אורחים או צורך שבת - מותר להניח בכלי שני אפילו לכתחילה חתיכה מלאה קרח וכפור

כדי למחר מליחתו. וטוב לזהר לכתחילה שלא להניחו רק במים שאין היד סולדת בהם".

□ כתב הש"ך (סק"א) ע"פ הרש"ל, שבשר שקפא ונקרש - אסור למלוח אותו עד שירכך אותו בחזרה.

□ והוסיף הש"ך (סק"א) ע"פ הרש"ל, שאם הבשר נמלח ואח"כ קפא ונקרש קודם ששהה שיעור מליחה – טוב למלוח אותו

פעם נוספת אחר שמפשירו; אך אם בישל כבר את הבשר מבלי שמלחו פעם נוספת, אם שהה שיעור מליחה אחר

שהפשיר את הבשר – מותר לאוכלו, ואם לא שהה שיעור מליחה אחר שהפשיר את הבשר – אסור לאוכלו.

□ וכתב החכ"א (כלל הלכה ה): "ואם צריך {את הבשר} לשבת או לאורחים, ואין לו שהות להמתין עד שיפשיר מחמת עצמו – מותר להניחו בכלי שני. וטוב לזהר שלא יהיה חס כ"כ שהיד סולדת בו. ואם אין לו שהות – מותר אפילו ביד סולדת בו, כיוון שהוא כבר בכלי שני, ובלבד שיזהר שלא יערה רותחין מכלי ראשון".

בעניין בשר קפוא שלא נמלח ג' ימים – עיין לקמן סע' יד.

בעניין בשר שנמלח כדי ונתנוהו בכלי שני בלא הדחה – עיין לקמן סע' ט.

סעיף ב – מלח בלא הדחה ראשונה

✎ **מלח בשר מבלי שהדיחו לפני המליחה – האם ניתן לחזור להדיחו ולמולחו:** (ב"י, ט"ז סק"י, ש"ך סק"יב וסק"יד) סמ"ק, (הגמ"י (דפוס קושטא))¹⁶, (שע"ד)¹⁷ ומהר"י טרושין – אין תקנה לבשר, שהמלח מבלע את הדם ולא מפליטו. תרומה, רא"ש, רשב"א, מרדכי, (מהר"ם)¹⁸ וטור – ניתן להדיח את הבשר ולמולחו פעם נוספת, מפני שהמלח במליחה השנייה מפליט את הדם שנבלע במליחה הראשונה.

✧ **הכרעה:** הב"י כתב: "אם הוא במקום שיש הפסד מרובה או שהוא בערב שבת ואי אפשר להכין אחר כדאי הם המהר"ם והרא"ש לסמוך עליהם".

✧ ובשו"ע כתב: "אם מלח ולא הדיח תחלה – ידיחנו וימלחנו שנית, ויש אוסרין". ונחלקו האחרונים מה דעתו של השו"ע (כפי שמופיע כאן בהערה)¹⁹.

✧ והרמ"א כתב ע"פ האו"ה והב"י: "וכן נוהגין {לאסור}, אפילו לא נמלח רק מעט כדרך שמולחין לצל²⁰, ואפילו לא שהה במלחו שיעור מליחה. מיהו במקום הפסד מרובה {אפילו שהבשר שהה במליחתו (ט"ז סק"ט)} – יש להתיר {ע"י הדחה ומליחה נוספים}."

✧ אך הרש"ל החמיר לאסור את הבשר שלא הודח ונמלח אפילו במקום הפס"מ.

✧ אך הט"ז והש"ך חלקו על הרש"ל וכתבו כדעת הב"י והרמ"א שניתן להתיר בהפס"מ.

✎ **מה הטעם שהרמ"א אסר את הבשר לכתחילה, כאשר הבשר נמלח רק מעט:** (ט"ז סק"ח)

✎ טעם א' – משום שאין אנו בקיאים להבחין בין מליחה המיועדת לצלי לבין מליחה המיועדת לבישול.

✎ טעם ב' – משום שאף במליחה מועטת, המלח מפליט קצת דם מהבשר, ואח"כ הדם חוזר ואוסר את הבשר.

✎ טעם ג' – משום שאף במליחה מועטת, המלח מבלע בבשר את הדם בעין שהיה על הבשר, ודם זה לא נפלט.

¹⁶ בדפוס קושטא נוספו להגמ"י פסקאות רבות שלא נכתבו על ידי המחבר (והובא שם דברי הסמ"ק). אך בהגמ"י המקורי (כפי שהודפס בהוצאת פרנקל) לא הובאו כלל דברי הסמ"ק.

¹⁷ השע"ד הביא את דעות המתירים והאוסרים, וכתב למסקנה שהמחמיר תבוא עליו הברכה.

¹⁸ המהר"ם כתב (שו"ת דפוס פראג חלק ד סימן תתקצב): "ואת הבשר שלא הדיח ונמלח ונתבשל ואסרת – אינו כן, דהא דמצריך תלמודא הדחה ברישא אין זה אלא לכתחלה כמו כבדא עילוי בשרא דלכתחלה לא יאכל ובדיעבד שפיר דמי, דדמא מישרק שריק בצליה ה"ה במליחה". ואפשר להבין מדבריו שאף קודם שהבשר התבשל ניתן להתירו ללא הדחה ומליחה נוספת (וכך משמע מדברי השע"ד (סימן ה) שהבין בדעת המהר"ם).

¹⁹ נחלקו האחרונים מהי דעתו של השו"ע בזה (ומכאן אולי ניתן ללמוד לכל מקום שהשו"ע מביא דעה בסתם ואח"כ דעה ב"א): **הש"ך** (סק"יב) הבין שכונת השו"ע כדבריו בב"י שרק במקום הפסד מרובה יש להקל, ויוצא שאין סתירה בין דברי הב"י לדבריו בשו"ע (ובדעת הש"ך לגבי הכלל "סתם וי"א" עיין סי' צד סע' א). ויוצא שאין חילוק בין דברי השו"ע לדברי הרמ"א.

אך **החיד"א והגרע"י** כתבו שהשו"ע פסק כפי שסתם בדבריו, והוא חזר בו ממה שכתב בב"י, והתיר ע"י שידיחנו וימלחנו. והסיבה שהביא את דעת "היש אוסרים" בשו"ע, זה רק בשביל לתת כבוד לאותם ראשונים שחלקו, אך לא סבר כמותם.

²⁰ והב"ח (הובא בט"ז סק"ח) התיר למלוח כשמלח הבשר רק מעט ולא שהה, שלדעתו אנו בקיאים מהי מליחה מועטת. אך הט"ז לא קיבל את סברתו.

היתר ע"י צלייה

- ✍ מלח בשר מבלי שהדיתו קודם לכן, האם ניתן להתירו ע"י צלייה: (ש"ך סק"ג, ט"ז סק"ז, רמ"א סי' ע"ב, פת"ש סק"ז)
 - 📖 או"ה, רמ"א וש"ך – המליחה לא אוסרת את הבשר לצלי כשלא שהה שיעור מליחה (ולא צריך מליחה נוספת).
 - 📖 רש"ל, ב"ח וט"ז (סי' ע"ה) – המליחה אוסרת את הבשר אף לצלייה.
- ❖ הכרעה: תפארת למשה פסק שמועיל רק במליחה מועטת וכשלא שהה הבשר. וכתב שכן דעת הרמ"א.

הדיח מעט או שהיה ס' נגד הדם

- ❑ כתב הרמ"א ע"פ מהר"א: "ואם לא הודח רק מעט קודם שמלחו - מותר בדיעבד {ולא צריך לחזור ולמלוח}. והוא הדין אם היה ס' בחתיכה נגד דם שעליו".
- ❑ וביארו הט"ז (סק"י) והש"ך (סק"ד) שהיתר זה הוא לא מתאים לדעות הסוברות שהדחה ראשונה היא משום ריכוך הבשר (הר"ן וסיעתו), אך האחרונים במקרה של דיעבד לא חששו לדעה זו.

חתיכה שלא הודחה שנמלחה עם חתיכות שהודחו

- ❑ כתב הרמ"א ע"פ האו"ה: "ואם נמלח חתיכה בלא הדחה עם שאר חתיכות {שכן הודחו} - שאר חתיכות מותרות והיא אסורה".²¹

סעיף ג – באיזה מלח מולחים

חולין קיג ע"א

רב דימי מנהרדעא מלח לה במילחא גלגליתא {גג} ומנפיץ ליה.

- ✍ באיזה מלח יש למלוח את הבשר: (ב"י, ט"ז סק"ב, ש"ך סק"ז, פת"ש סק"ט)
 - 📖 רמב"ם – דווקא מלח גס. משום שמלח דק נבלע בבשר ולא מפליט את הדם.
 - 📖 רא"ש – יש להעדיף מלח דק, כיוון שהוא נדבק היטב ופולט את הדם. ורב דימי כתב שאפשר גס למלוח במלח גס.
 - 📖 ראב"ד ורשב"א – יכול למלוח בכל מלח, ואם מלח במלח דק צריך לשפשף היטב, או להדיח בכלי מנוקב.
 - 📖 רש"י והגהות שער דורא – יכול למלוח בכל מלח, אך במלח גס צריך לנפץ את הבשר אחרי המליחה.
 - 📖 רי"ו – מלח בינוני, שאינו גס שנופל מהבשר, ואינו דק כקמח.
 - 📖 או"ה – דווקא במלח שאינו גס יותר ממלח הים, שאחרת צריך להדקו.
- ❖ הכרעה: השו"ע פסק כר"י: "לא ימלח במלח דקה כקמח, ולא במלח גסה ביותר שנופלת מעל הבשר".
- ❖ וכתב רמ"א: "ואם אין מלח אחר רק מלח דק כקמח - מותר למלוח בו". וכתב הש"ך, שכן דעת השו"ע.
- ❖ והט"ז בשם האו"ה כתב, שאם המלח גס יותר ממלח ים צריך לכתוש אותו.
- ❖ והחמודי דניאל כתב, שיש לשים שכבת מלח עבה, ומלח גס עדיף על פני דק, אך בדיעבד אף דק מועיל.
- מסקנה: לכתחילה יש למלוח במלח בינוני, ובדיעבד כל מלח כשר, ועדיף מלח גס על פני מלח דק.

²¹ וביארו האחרונים מה הטעם שלדעת הרמ"א שאר החתיכות מותרות: לדעת הש"ך (סק"ז) – הרמ"א סבר כדעת היש מפרשים בתוספות (לקמן סי' ע"ב א) שכתבו שהסברא היא "כבולעו כד פולטו", שכל מה שנבלע מהדם בחתיכות גס נפלט במליחתם. לדעת הט"ז (סק"א) – הרמ"א סבר כדעת הי"מ בתוספות (שהביא הש"ך) שאומרים "כבולעו כד פולטו", והרמ"א סבר גם כר"ת ולקמן סימן ע"ב א) ש"דס משרק שריק" (מחליק) בשעת מליחה וצלייה ולא נבלע בחתיכה.

סיכום הדעות:

מלח דק	מלח בינוני	מלח גס	
דק כקמח – אסור	מותר	מותר	רמב"ם
הטוב ביותר	אפשר	אפשר	רא"ש
מותר, אך צריך לשפשף היטב או להדיח בכלי מנוקב	מותר	הטוב ביותר	רשב"א וראב"ד
מותר	מותר	מותר אך צריך ניפוך	רש"י
אסור	מותר	אסור	רי"ן (ושו"ע)
מותר	מותר	מותר (ובלבד שלא יהיה גס יותר ממלח הים)	או"ה (וט"ז)

מקום הנחת הבשר

- ☐ כתב הרש"ל (ט"ז סק"יב) שנהגו שלא להניח את הבשר אלא במקום המיוחד לו, שמא יגע בבשר מלח לפני שיודח.
- ☐ עפ"י כתב הט"ז (שם) שאין להניח מלח במקום המיוחד של הבשר הבא מבית השחיטה.

סעיף ד – כיצד מולחים

כמות המלח במליחה

חולין קיג ע"א

אמר שמואל: אין הבשר יוצא מידי דמו, אלא א"כ מולחו יפה יפה, ומדיחו יפה יפה.

מהי כמות המלח שצריך ע"מ למלוח את הבשר: (בי"י, ט"ז סק"יד, ש"ך סק"כ, פת"ש סק"י, כה"ח סק"ז, ערוה"ש סק"ב)

רשב"א²², ר"ת ותרומה – מולח עד שלא יהיה הבשר ראוי לאכילה מחמת המלח שבו.

רא"ש – צריך לפזר הרבה מלח, שלא יישאר בבשר מקום בלי מלח.

❖ **הכרעה:** כתב השו"ע כשתי הדעות: "יפזר עליו מלח שלא יישאר בו מקום מבלי מלח, וימלח כדי שלא

יהא ראוי לאכול עם אותו מלח. ואינו צריך להרבות עליו מלח יותר מזה".

❖ וכתב הש"ך שלדעת הרמ"א, "אף בדיעבד צריך שלא יישאר מקום מבלי מלח". וכן משמע מדברי הרש"ל.

❖ אך הבי"ח, הט"ז וכה"ח כתבו, שבדיעבד כשמלח עד שאינו ראוי לאכילה, אף שלא נמלח כולו - הבשר מותר. והוסיף הש"ך שכן מנהג העולם להקל.

❖ והחמודי דניאל וערוה"ש כתבו, שלא נהגו להקפיד למלוח את כל הבשר, אך כשאפשר - המחמיר תע"ב.

מליחה משני צדדים – עיין לקמן סי' צא סע' ה

מנחות כא ע"א

{לענין מליחת קדשים:} כיצד הוא עושה? מביא האבר {בשר} ונותן עליו מלח והופכו ונותן עליו מלח ומעלהו. אמר אביי:

וכן לקדירה {הרוצה לבשל בשר צריך למלוח באופן זה} {הריב"א גורס:} וכן לצלי {אף הרוצה לצלות בשר צריך למלוח באופן כזה}.

²² אך הבי"י כתב שדעת הרשב"א יכולה להתפרש גם כדעת הרא"ש, שצריך לפזר מלח בכולו.

- ✎ **הרוצה לבשל בשר - האם צריך למלחו משני צידיו או שמספיק מצד אחד:** (ב"י, דר"מ סק"ו, ש"ך סקכ"א, ט"ז סק"יד) רשב"א (להבנת הב"י)²³ – לכתחילה צריך למלוח משני צדדים, ובדיעבד מספיק למלוח רק מצד אחד.²⁴
- רא"ש²⁵ – צריך למלוח את חתיכת הבשר משני צדדים, ואין הבדל בין בשר עבה לדק (ולא כתב מה הדין בדיע').
- או"ה²⁶ והגש"ד – צריך למלוח משני הצדדים, ואם מלח רק מצד אחד – החתיכה נאסרת בדיע', ומותרת בצלייה.
- ריב"א ע"פ הסבר הסמ"ג – צריך למלוח משני הצדדים, ו"צריך לשפשף בידיו שיבלע בו המלח".
- ✎ **הכרעה:** השו"ע פסק כרשב"א: "ומולחו משני צדדים... חתיכה שלא נמלחה אלא מצד אחד – מותר".
- ✎ אך הרמ"א פסק לכתח"ל כאו"ה והגש"ד: "ויש אוסרים אפילו בדיעבד, והכי נהוג, אם לא לצורך".
- ✎ וביארו הש"ך והט"ז את דבריו, שבמקום הפס"מ כשהבשר כבר בושל – יש להקל; וכשאינן צורך – אסור.
- ✎ והוסיף הט"ז שאם נמלח משני צידי החתיכה, אך לא נמלח בכל מקום בבשר – מותר אף כשאין הפס"מ.

מליחה מבפנים

- ✎ **בשר של אווה, תרנגולת או טלה שנמלחו רק מבחוץ ולא מבפנים – מה דינם:** (ב"י, דר"מ סק"ו) רשב"א²⁷, רא"ש, הר"ר שמואל, הר"ר שמחה ואו"ה – הבשר מותר באכילה.
- הר"ר אביגדור (הובא במרדכי) – יש לבשר תקנה ע"י מליחה נוספת.
- רבינו יהודה (הובא במרדכי) – אסור לאכול את הבשר, אא"כ צלן אותו.
- ✎ **הכרעה:** השו"ע פסק כרשב"א וסיעתו: "ועופות צריך למלחם גם מבפנים, ואם לא מלחם אלא מבפנים או מבחוץ... – מותר".
- ✎ אך הרמ"א החמיר כרבינו יהודה: "ויש אוסרים אפילו בדיעבד, והכי נהוג, אם לא לצורך".

מליחה חלקית קודם בישול

- ✎ כתב הרמ"א: "אבל אם לא נתבשל עדיין – לא יבשלנו כך, אלא אם הוא תוך י"ב שעות {שהוא זמן פליטת ציר מהבשר, והבשר לא בולע מהצד השני (ט"ז קט"ו)} שנמלח – יחזור וימלח צד השני שלא נמלח עדיין ויבשלנו אחר כך, ואם הוא אחר י"ב שעות – אזי יצלנו, דנורא משאב שאיב ואין הצד שנמלח כבר בולע מצד שלא נמלח".

- ✎ **בשר שנמלח מצד אחד ולא נתבשל ועברו 12 שעות – כיצד ניתן להכשירו לדעת הרמ"א:** (ש"ך סקכ"א, ט"ז סקט"ו) ש"ך – לכתחילה ניתן להכשירו ע"י צלייה, ובהפס"מ תועיל מליחה תוך מעת לעת (24 שעות) (ע"פ סי' ע סעי' ו).
- ט"ז – לכתחילה ניתן להכשירו ע"י צלייה, ולא מועילה מליחה אפילו בהפס"מ.²⁸

²³ בניגוד להבנת הטור, שכתב שלדעת הרשב"א לא צריך כלל למלוח משני צידי החתיכה.

²⁴ הסברה שהרשב"א כתב שמועילה בדיעבד מליחה מצד אחד, היא משום שאם מלח חתיכת בשר עבה כעובי טפח משני צידיה – הועילה המליחה להוציא את כל הדם שבתוכה, וממילא אם מלח חתיכה קטנה רק מצד אחד – אין כל סיבה שלא תועיל המליחה שלה. והוכיח זאת גם מדברי הגמרא העוסקת בחתיכה שנמלחה עם גיד הנשה, שניתן להסיר את הגיד יחד עם כדי קליפה מהבשר, ולאכול את שאר הבשר, ומכאן מוכח שמועילה מליחה חלקית.

²⁵ כתב הב"י שדעת הרא"ש יכולה להתפרש כדעת הרשב"א, והם לא חלקו, ואמר הרא"ש את דבריו במקרה של לכתחילה.

²⁶ הדר"מ (סק"ו) כתב שהאו"ה במקום אחד פסק שבדיעבד אף שלא מלח משני צידי החתיכה מותרת, ובמקום אחר כתב שהחתיכה בדיעבד אסורה (וכדעת הגש"ד). והדר"מ הכריע: "דבמקום פסידה מרובה או לכבוד שבת כדאי הם המתירים לסמוך עליהם".

ויישבו הט"ז (סק"יד) וחידושי הגהות על הטור (סק"א) שהאו"ה התיר רק במקרה שהבשר נמלח משני צידי החתיכה, אך לא התפשט בכל החתיכה.

²⁷ ר' ירוחם כתב שלדעת הרשב"א, אווזים ותרנגולים אין צריך למולחם מבפנים.

²⁸ וכתב הט"ז שכיוון שכאן יש היתר ע"י צלייה, לא שייך להתיר בהפס"מ ע"י מליחה כפי שהתיר הרמ"א בסימן ע', שהרי הצלייה תמנע הפס"מ. ובסוף דבריו כתב הט"ז שכל זה לדעת הרמ"א, אך לדעתו "יש להתיר אפילו אחר י"ב שעות כמו בחלחולת" למלוח את הצד השני של החתיכה.

❖ **הכרעה:** הערוה"ש (סקכ"ב) פסק שבהפס"מ תועיל מליחה תוך מעל"ע (כדעת הש"ך), וביאר שטעמו משום שבמדינתנו לא בקיאים בצליה, ונחשבת כהפס"מ.²⁹

מליחה, אחר שמלח מצד אחד והדיח

✍ **בשר שנמלח מצד אחד והודח לאחר מליחתו - האם תועיל מליחה נוספת לבשר:** (ש"ך סקכ"ב, ט"ז סקט"ו, שפ"ד סקכ"ב)
 📖 ב"ח וש"ך – לא תועיל לו מליחה, משום שכשימלח את הבשר, ייבלע דם בצד של הבשר שנמלח מהדם שנמצא בצד של הבשר שלא נמלח, והדם לא יפלט החוצה, משום שנסתמו נקבי הפליטה בשעת ההדחה.
 📖 ט"ז – תועיל המליחה, משום שהדין של סתימת נקבי הפליטה שנוי במחלוקת ולא מוסכם, ועוד שיש כאן הפסד.

חתיכת בשר עבה

✍ **חתיכת בשר עבה, האם צריך לחותכה לשתיים בשביל למולחה:** (ש"ך סק"ט)
 📖 רשב"א – לא צריך לחתוך אותה.
 📖 מרדכי – צריך לחתוך אותה לשתי חתיכות קטנות.
 ❖ **הכרעה:** הש"ך פסק ע"פ הרש"ל כדעת הרשב"א, שלא צריך לחתוך את החתיכה לשתיים.

סעיף ז – חתך הבשר אחר המליחה

❑ כתב השו"ע ע"פ הרשב"א: "אחר שנמלחה החתיכה {קודם הדחה האחרונה}, אם חתך ממנה – אינו צריך לחזור ולמלוח מקום החתך".
 ❑ וכתבו הט"ז (סקט"ז) והש"ך (סקכ"ד) שדברי השו"ע הם דווקא במקרה ששהתה החתיכה כדי מליחה ליתבאר בסע' ו', אך אם חתך את החתיכה לפני ששהתה שיעור מליחה – צריך להדיח החתיכה היטב ולחזור ולמולחה (כדלק' ברמ"א סע' כ).
 ❑ וכתב החו"ד (חידושים סקכ"א) שאף אחר ששהתה החתיכה כדי מליחה, אם חתך קודם הדחה האחרונה – יש להדיח מקום החתך שחתך, דשמא הסכין גרר מעט מהדם שעל החתיכה מבחוץ.³⁰

סעיף ו – שיעור שחייה במלח

✍ **כמה זמן צריך לשהות הבשר במלח:** (ב"י, פת"ש סקכ"ב, ש"ך סקכ"ו, דגמ"ר סק"ז)
 📖 רמב"ם ורש"י (ספר האורה) – שיעור כדי הילוך מיל.
 📖 רא"ש, תוספות, בה"ג ורשב"א – שיעור כדי זמן צליה.³¹
 📖 רי"ף – שיעור כדי זמן שחיטת בהמה, הפשטה, בדיקת חלב ושאר איסורים.

²⁹ וזה לשונו של הערוה"ש: "דבמדינתנו לא שייך זה, ואנו רואים בחוש שאין אנו בקיאים בצליית הבשר, ושכמעט הולך לאיבוד, ולכן אם בבישול בהפס"מ מותר, אין לאוסרה מטעם שאפשר בצלי, מפני שבצלי תהיה גם כן הפס"מ".

³⁰ **והקשה** עליו ערוה"ש (סקל"ג): הרי ממילא החתיכה לא הודחה הדחה אחרונה, וכשידיח הדחה אחרונה ודאי ידיח גם את מקום החתך, וא"כ מה חידש החו"ד?

ואולי ניתן לתרץ לענ"ד, שהיה מקום לחשוב שצריך להדיח רק את החלק החיצוני של הבשר, היכן שמלח את הבשר, וחידש החו"ד, שאף מקום החתך צריך להדיח, שמא עבר דם למקום החתך כשנעץ את הסכין.

³¹ ונחלקו הראשונים מהו שיעור צליה:

הרמב"ן בשם הגאונים ומ"מ - שיעור הילוך מיל (ולשיטתם יוצא שאין מחלוקת בין סיעת הרמב"ם לסיעת הרא"ש).

או"ז, הגהות אשר"י ושע"ד - שיעור צליית אותה חתיכה.

תרה"ד ואו"ה – נהגו שעה³², ובשעה"ד (לדעת תרה"ד) או בדיעבד (לדעת או"ה) כדי שיעור הילוך מיל.

✦ **הכרעה:** שו"ע פסק כדעת הרמב"ם וסיעתו: "שיעור שהייה במלח אינו פחות מכדי הילוך מיל, שהוא כדי שלישית שעה בקירוב"³³.

✦ אך הרמ"א פסק כתרה"ד ואו"ה: "ועל זה יש לסמוך בדיעבד, או אפילו לכתחלה לכבוד אורחים"³⁴ או לצורך שבת, אבל בלאו הכי המנהג להשהות במליחה שיעור שעה, ואין לשנות"³⁵.

✦ וכתב הדגמ"ר, שאם שהה במליחה יותר מחצי שעה – אין צריך להפסיד עוד מלח ולמלוח שנית.

✦ ולמסקנה, כתבו הגרע"י ועוד אחרוני זמנינו, שיש למלוח במשך שעה שלמה, ובמקום צורך יש להקל.³⁶

סעיף ז – דיני הדחה אחרונה

חולין קיג ע"א

אמר שמואל: אין הבשר יוצא מידי דמו אלא א"כ מולחו יפה יפה, ומדיחו יפה יפה... רב דימי מנהרדעא מלח לה במילחא גלגניתא {גסה} ומנפיין ליה.

✦ **מה צריך לעשות לבשר אחר שמלחו אותו:** (ב"י סעי' ג וסעי' ז, הגר"א סק"ל)

✦ רמב"ם ובה"ג (הובא בהגמ"י) – צריך גם ניפוצ וגם הדחה.

✦ ר"ן ויראים (הובא בהגמ"י) – במלח גס: מספיק ניפוצ, ולא צריך הדחה. ובמלח דק: לא מועיל ניפוצ וצריך הדחה.

✦ רש"י ומרדכי – במלח גס: צריך ניפוצ ואח"כ הדחה, במלח דק: מספיק הדחה.

✦ ראב"ד ורשב"א – במלח גס: מספיק ניפוצ מעט³⁷ או שטיפה ואח"כ הדחה במים. ובדק: צריך לשפשף בכוח את המלח (ולא מועיל ניפוצ או שטיפה), ואח"כ הדחה במים.

✦ **הכרעה:** השו"ע פסק ע"פ הרמב"ם וסיעתו וע"פ הרשב"א וסיעתו, שצריך גם ניפוצ וגם הדחה, וניתן לשטוף במקום לנפץ: "קודם שיתן הבשר בכלי שמדיחו בו נפץ מעליו המלח שעליו, או ישטפנו במים, ואחר כך יתן הבשר בכלי שמדיחין בו, וידיחנו...".

³² הסיבה לכך, כותב האו"ה שלוקח שעה לצלות גדי שלם (וכך צלו את קרבן הפסח), ולא יתכן למלוח חתיכה גדולה יותר מגדי שלם. הרמב"ם בפירוש המשנה על מסכת פסחים (פ"ג משנה ב) כותב שכדי הילוך מיל הינו: "שני חומשי שעה" שהם 24 דקות. אך בב"י כותב שכדי הילוך

מיל זה 18 דקות. וישנה דעה שלישית, שהיא דעת החת"ס והחק יעקב שכתבו ששיעור מיל הוא 22.5 דקות.

³⁴ בגדר מי הם אורחים, כתב בתורת אשם שאורחים זה דווקא אנשים מכובדים, כגון: בעלי תורה ובעלי שם טוב ומעשים טובים, או עני בן טובים, או בן עשירים שראוי לכבדם. ואין הכוונה ליגרועים' או 'לקבצנים'. וכתב עוד שההיתר הוא דווקא כשמתארחים אצל, ואין הכוונה לחבר שבא אליו. **ובסולת למנחה** כתב שאין להזמין חבר אם יודע שיצטרך להקל במליחה או הדחה, אך אם כבר הזמין – יש להקל.

³⁵ ובאר הש"ך מהו בדיעבד: "כגון אם הודח אחר ששהה שיעור מיל ונתבשל". ודייק הפת"ש שאם לא נתבשל – צריך למולחו שנית.

³⁶ וכ"פ הילקו"י (יו"ד סי' סט אות ס): "אמנם המנהג... להשהות את הבשר עם המלח שעליו, שיעור של שעה אחת שלמה, ונהגו כן מצד חומרא, אבל לא מעיקר הדין. ולפיכך כשיש צורך למהר את בישול הבשר... די בשהיית הבשר במלחו שיעור של מיל. אך נחלקו הפוסקים בשיעור מיל... ולכן לכתחלה ישהנו במלחו עשרים וארבע דקות, ובדיעבד אם השהה אותו במלחו שמונה עשרה דקות, והדיחו ובישלו, מותב... אך אם אפשר טוב ונכון שלא לצמצם, וגם לצורך חולה או בערב שבת ימתינו כחצי שעה". והטעם שהצריכו שעה במליחה הוא כדי לצאת ידי חובת החליטה.

³⁷ אף שברשב"א שמצוטט בב"י כתוב "במעט שהוא מנפץ", בדברי הרשב"א כפי שמובאים בתורת הבית הקצר כתוב "במעט שהוא מנפץ".

סיכום הדעות:

מלח דק	מלח גס	
אין למלוח בו	גם ניפוך וגם הדחה	רמב"ם ובה"ג
הדחה	ניפוך	ר"ן ויראים
הדחה	ניפוך ואח"כ הדחה	רש"י ומרדכי
שפשוף חזק ואח"כ הדחה	ניפוך קל או שטיפה ואח"כ הדחה	רשב"א

כמה הדחות צריך להדיח, אחר שמלח (וניפץ) את הבשר: (ב"י, ש"ך סקכ"ט, הגר"א סקל"א)

רמב"ם (הל' מאכ"א פ"ו ה"י) – אין מספר מסויים להדחות. וצריך להדיח יפה "עד שיצאו המים זכים".

רא"ש, מרדכי, טור ור"ן – 2 הדחות. הראשונה להעביר המלח והדם, והשנייה להעביר צחצוחי הדם שנשארו.

הגהות אשר"י, או"ז ומהרא"י – 3 הדחות. 2 הראשונות כנ"ל (הראשונה להעביר המלח והדם, והשנייה להעביר צחצוחי הדם שנשארו), והשלישית לטהר את המים השניים שנגעו במים הראשונים.³⁸

הכרעה: השו"ע פסק כדעת הרא"ש וסיעתו: "וידחנו פעמיים {מלבד הניפוך או השטיפה}, וישטוף הכלי בין רחיצה לרחיצה".

והרמ"א כתב: "וי"א שצריך להדיח ג' פעמים, והכי נוהגין לכתחילה. על כן ישטפנו א ניפץ המלח מעליו וידחנו ב"פ דזה הוי כהדחה ג"פ, או ישים המים תוך הכלי ואחר כך יניח בו הבשר וידחנו ג"פ".

בביאור דברי הרמ"א, שמצריך להדיח ג"פ, האם חולק על השו"ע בדבריו: (ש"ך סקכ"ח, ט"ז סק"ז, כה"ח סקצ"ט)

ט"ז – פ. שהרמ"א מצריך שטיפה וניפוך, והדחה ב"פ. בניגוד לשו"ע שמצריך ניפוך א שטיפה והדחה ב"פ.³⁹

ש"ך א' – פ. כשמדיח את הבשר ע"י אחיזה בידו (באופן שהדם והמלח לא חוזרים ונבלעים בבשר): לדעת השו"ע לא צריך ניפוך או שטיפה ומספיק 2 הדחות. ולדעת הרמ"א גם בזה צריך ניפוך או שטיפה ו-2 הדחות או 3 הדחות.

ש"ך ב' – לא. כיוון שהרמ"א מסכים שהניפוך או השטיפה נחשבים כהדחה, וא"כ סגי בעוד שתי הדחות בלבד.

הכרעה: כה"ח פסק שלכתחילה ינפץ או ישטוף ויוסיף עוד 3 הדחות (ובין כל הדחה ישטוף את הכלי).

בשר שהודח פעם אחת – עיין לקמן סע' ט

האם מותר לאכול בשר שלא הודח ג' פעמים: (ב"י סע' זא, דר"מ סק"ח)

הגהות מימוניות בשם הסמ"ק, מהרא"י ואו"ה – אם הדיח פעם אחת היטב – הבשר מותר באכילה.

הגהות אשר"י – אם הדיח שתי פעמים – הבשר מותר באכילה.

אגור – אם הדיח רק פעם אחת "הוי כלא הודח כלל".

הכרעה: הרמ"א (לקמן סע' ט) פסק כדעת הסמ"ק וסיעתו: "וכל זה מיירי שלא הודח באחרונה כלל, אבל

אם הודח רק פעם אחת ונתבשל כך – מותר, דבדיעבד סגי ליה בהדחה אחת באחרונה".

הדחה במי פירות

כתב הרמ"א ע"פ הר"ן⁴⁰ (הובא בדר"מ סק"ח): "מותר להדיח {בהדחה אחרונה} הבשר במי פירות, ואין צריך מים".

³⁸ וכתב הגהות אשר"י שהמקור לדבריו הוא מדברי ריב"א לגבי נטילת ידיים של בוקר, שצריך ג"פ.

³⁹ והסביר בדברי הרמ"א, שיש ט"ס בדבריו, ובמקום: "ישטפנו א ניפץ המלח מעליו וידחנו ב"פ", צריך להיות כתוב: "ישטפנו וניפץ המלח מעליו וידחנו ב"פ".

✎ **האם מותר להדיח במי פירות בהדחה ראשונה:** (ש"ך סק"ל, ט"ז סק"ז, באה"ט סק"ו, פת"ש סק"ד)
 (משמע מהר"ן)⁴¹, שו"ת הרמ"א (סי' קלב) ובית הלל – אסור בהדחה ראשונה, משום שמקשה את הבשר.
 (משמע משאר הראשונים), רדב"ז, ש"ך וט"ז – מותר אף בהדחה ראשונה.
 ✎ **הכרעה:** הפת"ש הכריע שמות להדיח במי פירות אף בהדחה ראשונה.

סעיף ח – הדיח הבשר בלא ניפוץ

□ כתב השו"ע ע"פ הטור והגמ"י בשם הסמ"ק: "אם לא ניפוץ המלח שעליו ולא שטפו {אך הדיחו} – אין לאסור, כי המים שבכלי מבטלין כח המלח".

✎ **מה דינה של חתיכת בשר שמלחו אותה, ואח"כ הדיחו אותה במים מועטים בלבד:** (דר"מ סק"א)
 מהר"ן – אם המים התאדמו מהציר החתיכה נאסרת, והכלי שבה נמצאת החתיכה צריך הגעלה.
 הגש"ד, אור"ה, תרה"ד ובי"י – החתיכה מותרת בדיעבד.
 ✎ **הכרעה:** הרמ"א התיר כהגש"ד וסיעתו: "ואפילו המים מועטים, מ"מ מבטלים כח הציר".

כלי שהניח בו בשר מליח⁴²

✎ **מה דינו של כלי ללא מים, שהונח בו הרבה זמן בשר שנמלח (ושהה שיעור מליחה) ולא הודח:** (בי"י, דר"מ סק"ב)
 הגהות אשר"י – הכלי מותר, משום שהבשר כבר שהה שיעור מליחה, ונשאר עליו רק דם שבמלח.
 מרדכי בשם ראב"ה – הכלי מותר, משום שאחר שהתמלא המלח מדם, פסק כוחו של המלח, ואינו נחשב כרותח.
 שערי דורא – הכלי נאסר (הכלי מותר רק אם הונח זמן מועט באופן שלא יצא ציר), ולכן ימלא את הכלי מים ואח"כ יתן את החתיכה.
 ✎ **הכרעה:** הרמ"א פסק כשע"ד: "ויש מתירין אפילו לא היה מים כלל בכלי והניחו בו הבשר, דאין לחוש בשעה מועטת כזו שעוסקין בהדחת הבשר, ויש לסמוך עלייהו", ומשמע שבזמן מרובה יאסור.
 ✎ וכתב הש"ך (סק"ב) ע"פ האו"ה, שאם נמצא קצת מוהל בתוך הקערה – הקערה והבשר מותרים, אך אם נמצא דם ממש – הקערה והבשר נאסרים מיד.

הניח בשר שנמלח והודח פעם אחת בכלי ריק

□ כתב הרמ"א ע"פ המרדכי והר"ן: "ואין לחוש בכל זה {שאסור להשהות בשר שנמלח בכלי ריק, אלא} רק בהדחה ראשונה {כשלא הדיח כלל אחר שמלח את הבשר}, אבל לאחר הדחה ראשונה {שאחר המליחה} – אין לחוש {והכלי לא נאסר כלל}".

הדיח בשר אחר מליחתו בכלי איסור

□ כתב הרמ"א ע"פ דברי הגש"ד (הובא בבי"י) והאו"ה (הובא בדר"מ סק"ג): "ואין חילוק בין אם הדיחו בכלי כשר או טריפה או חולבת {אם הניחו את הבשר בכלי בשעה מועטת – הבשר מותר}".

⁴⁰ הש"ך (סק"ב) כתב שלא מצאנו כן בר"ן שלפנינו, ונראה שזו ט"ס. וכתב שייתכן שהייתה גרסה שונה לרמ"א או שצ"ל במקום: "ר"ן פרק השוחט" – "תוספות פרק השוחט".

⁴¹ מתוך דברי הר"ן שכתב שטעם הדחה קמייטא היא לרכך את הבשר (כדלעיל ס"א), הבינו האחרונים שהוא סובר שאסור להדיח את הבשר במי פירות בהדחה קמייטא. אך משאר הראשונים משמע שיתירו זאת.

⁴² דין הבשר שנמלח ולא הודח, שהוכנס לכלי שאינו מנוקב, עיין לקמן בסימן זה סעיף כ, ב"מעשה דרש"י".

היו בכלי מים

מה דינו של כלי המלוכלך בחלב שיש בו מעט מים, שנמלח בתוכו בשר: (ביי, דרי"מ סק"י"ג)

הגש"ד – אם אין שישים נגד הלכלוך – הבשר אסור והכלי צריך הגעלה.

אוי"ה – הבשר והכלי מותרים, משום שהמים מבטלים את כח המלח.

הכרעה: הרמ"א פסק כאוי"ה: "ואם היה מעט מים בכלי שמבטל כח המלח שאינו חשוב עוד כרותח

אפילו הכלי חולב, או הטריפה מלוכלך עדיין באיסור – מותר {אפילו אם משהה כך את הבשר זמן מרובה}."

סעיף ט – בישול קודם הדחה אחרונה

הקדמה - דין חתיכה נעשית נבילה בשאר איסורים

האם אומרים חנ"נ (חתיכה נעשית נבילה) בשאר איסורים שאינם איסור בב"ח: (ליקוט בקיצור מתוך סימן צב סעי' ד)

רבינו אפרים, (רא"ש, רשב"א ומ"מ בהבנת הרמב"ם) – אין דין חנ"נ בשאר איסורים.

ר"ת, (ר"י, סמ"ג, סמ"ק, רמב"ן, הגמ"י, או"ה ואגור) – יש דין חנ"נ בשאר איסורים.

הכרעה: השו"ע (סי' צב סעי' ד) פסק כרבינו אפרים: "לא אמרו חנ"נ אלא בב"ח אבל לא בשא"ס."

אך הרמ"א (שם) פסק כר"ת, שיש דין חנ"נ בשא"ס, והוסיף שבהפס"מ ניתן להקל בדין חנ"נ בתערובת של

לח בלח, או בתערובת יבש ביבש.

בשר לח שהתבשל בלא הדחה אחרונה – עיין לקמן סי' קה סעי' יד

מה דינו של בשר שנמלח ולא הודח כלל אחרי המליחה, והתבשל כך: (ביי, דרי"מ סק"י"ד, ש"ך סק"י"ה, ט"ז סק"י"ט)

י"א (מובא בהגמ"י) – אפילו באלף לא מתבטל, משום שהמלח נותן טעם בבשר ונחשב כתבלין (שלטעמא עביד).⁴³

סמ"ק, או"ה (וטור)⁴⁴ – מותר בדיע' כשיש בתבשיל 60 כנגד הדם והמלח, שיש דין חנ"נ בשא"ס וכל המלח אוסר.

מהר"ם, הגש"ד ע"פ או"ז ובנימין זאב – מותר בדיעבד, שיש בדרי"כ בחתיכה 60 כנגד הדם והמלח שעליה.⁴⁵

רבנו אפרים וסיעתו – מותר בדיעבד, שיש בחתיכה ס' כנגד הדם, ולא צריך לשער כנגד המלח שאין חנ"נ בשא"ס.

הכרעה: השו"ע כתב: "בשר שנמלח ונתבשל בלא הדחה אחרונה – צריך שיהא בו ס' כדי המלח שבו".⁴⁶

והוסיף הרמ"א ע"פ השע"ד: "וכל הקדירה מצטרף לשישים {כנגד המלח שעל החתיכה}." והוסיף הרמ"א ע"פ

האו"ה כיצד מחשבים את השישים: "ואם יש בקדירה כל כך כמו החתיכה שנמלח ולא הודח – הכל שרי,

דוודאי איכא שישים נגד המלח שעל החתיכה דהחתיכה עצמה בוודאי היא שלושים נגד המלח שעליו".⁴⁷

אך הרש"ל כתב שכיוון שהדם דבוק לחתיכה יש כאן איסור דבוק, וצריך 60 כנגד כל החתיכה.⁴⁸

⁴³ הגמ"י דחה דעה זו, משום שלא יתכן שיאסור דבר הבלוע מאיסור יותר מהאיסור עצמו, ולכן לא ייתכן שהמלח שבלוע בו דם יאסור יותר ממה שהיה מסוגל הדם עצמו לאסור.

⁴⁴ לדעת הטור אין חנ"נ בשא"ס – ועיין בהערה 45 ליישוב דבריו כפי שהסבירו את דעת השו"ע.

⁴⁵ הש"ך (סק"י"ה) ביאר שלדעת המהר"ם וסיעתו, יש בכל חתיכה ס' כנגד הדם והמלח שעליה, ולכן לא צריך לצרף את שאר החתיכות שבקדירה כדי לשער ב-ס', והכול מותר. ולדעת הסמ"ק וסיעתו, אין בחתיכה ס' כנגד הדם והמלח שעליה, ולכן יש לצרף את מה שבקדירה לחתיכה כדי לשער ס' כנגד הדם והמלח.

⁴⁶ ונראה מדברי השו"ע שפסק כדעת הסמ"ק וסיעתו. ויש להקשות מדוע השו"ע פסק כסמ"ק, הרי הוא סובר שלא אומרים חנ"נ בשא"ס, וא"כ היה צריך לפסוק שיש לשער כנגד הדם ולא כנגד המלח?

ותירץ הש"ך (סק"י"ד) שהשו"ע פסק שיש לשער כנגד המלח, משום שאדם לא יודע כמה דם נפלט, ויודע עם כמה מלח הוא מלח את הבשר.
⁴⁷ והפרי מגדים (שפ"ד סק"י"א) כתב שלפי זה, אם הדיח רק צד אחד, וצד שני נשאר במלחו, אפילו אם בישל את החתיכה לבדה – היא מותרת, שיוצא

שיש פי 60 כנגד המלח שבה.

⁴⁸ עוד בעניין איסור "דבוק" עיין לקמן סי' עב סעי' ג.

✧ לעומתו, הש"ך וט"ז כתבו, שכיוון שמיד המלח נמס במים ולא נשאר דבוק לחתיכה - אין איסור דבוק.

בשר שלא הודח שהונח בכלי שני

✧ **חתיכת בשר שלא הודחה והונחה בכלי שני, האם היא נאסרת:** (ט"ז סקכ"ג, ש"ך סקל"ז)

📖 משמע מדברי המהר"ם⁴⁹ והרא"ש – החתיכה לא נאסרה, משום שהיא עוד לא בושלה בכלי ראשון.

📖 או"ה – החתיכה נאסרה, משום שיש בישול בכלי שני כאשר יש גם מלח וציר.

✧ **הכרעה:** מדברי השו"ע (או"ח סי' שיח סעי' ט) משמע שלא חשש לבישול בכלי שני, ולכן החתיכה לא נאסרה.

✧ אך הרמ"א פסק כדעת האו"ה: "ואי ליכא ס' בקדירה נגד המלח, אפילו לא הושם רק בכלי שני – הכל

אסור, דמאחר שיש שם מלח וציר {והוא הדין חומץ או שאר דבר חריף (ש"ך סקל"ח)} אפילו בכלי שני מבשל".

✧ אך הרש"ל כתב שבדיעבד כשהונח כבר בכלי שני - לא נאסר. וכתב הטי"ז שהמיקל כרש"ל לא הפסיד.

✧ והש"ך כתב שבהפס"מ ניתן לסמוך על הרש"ל, שבדיעבד הבשר לא נאסר.

בשר יבש

✧ **מה דינו של בשר שאחר שנמלח התייבש, והתבשל בלא הדחה אחרונה:** (בי"י, דר"מ סקט"ז)

📖 ראב"ן וריב"א – מותר לאוכלו, משום שאחר שהתייבש אין בו יותר לחלוחית דם.

📖 רוקח (ומשמע מאו"ה) – אסור לאוכלו. ואם הבשר רק הוכנס לכלי שני ולא התבשל ממש, צ"ע.

✧ **הכרעה:** הרמ"א התיר כדעת הראב"ן וריב"א: "בשר יבש יש להתיר אפילו בכלי ראשון, דוודאי יש ס'

נגד המלח שעליו מאחר שכבר נתייבש". והוסיף ע"פ השע"ד: "אבל לכתחילה יזהר אפילו בבשר יבש

שלא לבשלו או להדיחו במים שהיד סולדת בהם בלא הדחה אחרונה".

בשר יבש שהודח פעם אחת בלבד – עיין לעיל סעי' ז

📖 כתב הרמ"א ע"פ מהרא"י: "וכל זה מיירי שלא הודח באחרונה כלל, אבל אם הודח רק פעם אחת ונתבשל כך - מותר,

בדיעבד סגי ליה בהדחה אחת באחרונה".

המלח אחר המליחה

✧ **האם מותר להשתמש בַּמֶּלַח לאחר שמלחו איתו את הבשר:** (דר"מ סק"י, פרי"ח ד"ה מלח שמלחו)

📖 רמב"ן, רא"ה, ר"י מאורבילי (בעל המנהל) בשם המהר"ם ור"ן – המלח מותר, משום שהדם נשרף וכלה במלח.

📖 רשב"א, רא"ש, כלבו ואו"ה – המלח אסור, משום שהוא בלוע בדם.

✧ **הכרעה:** הרמ"א אסור כדעת הרשב"א וסיעתו: "מלח שמלחו בו פעם אחת - אסור למלוח בו פעם שנית,

וכל שכן שאסור לאכול המלח אחר שמלחו בו".

✧ **מה דין בשר שנמלח בַּמֶּלַח שהשתמשו בו קודם לכן למליחת בשר אחר:** (פרי"ח ד"ה מלח, ש"ך סק"מ, ערוה"ש סקנ"ז)

📖 ש"ך – אם בישל כבר את הבשר - מותר לאכול אותו, אך אם לא בישל את הבשר - ידיחנו וימלחנו שנית.

📖 פרי"ח – אף אם עוד לא בישל את הבשר - מותר לבשל את הבשר ולאכול אותו (ללא מליחה נוספת).

📖 חידושי בית מאיר – אסור לאכול את הבשר אף אם בישלו אותו כבר, משום שאין כוח לַמֶּלַח שנתמלא דם להוציא

דם מחתיכה אחרת.

✧ **הכרעה:** ערוה"ש פסק שאסור לאכול את הבשר.

⁴⁹ אף שכתב הש"ך (סקל"ז) שגם דעת הרשב"א (בתשובה תתמד) כן, נראה שתשובה זו כתב אותה המהר"ם (כפי שמצינו בהרבה תשובות שהובאו בשו"ת הרשב"א (עיין במבוא לשו"ת הרשב"א הוצאת מכון י-ם ח"א עמ' 11)). וכן כתוב בהגהות והערות בשו"ע מהדורת מכון י-ם על דברי הש"ך.

✍ **האם מותר לאכול מלח שאחר שמלח בו בשר הוא התייבש:** (פרי"ח, ש"ך סקמ"א, חו"ד סק"ג, פלתי סק"ח, ערוה"ש סקנ"ז)

📖 אפי רברבי – מותר לאוכלו.

📖 ש"ך, פרי"ח וכו"פ – אסור לאוכלו.

✎ **הכרעה:** ערוה"ש פסק שאסור לאכול אפילו מלח שהתייבש.

סעיף י – נאמנות גוי, והמסופק אם מלח

בבא קמא קיד ע"ב

אמר רב אשי: אין מסיח לפי תומו כשר, אלא לעדות אישה {להתיר אשה להנשא, להעיד שבעלה מת} בלבד.

עבודה זרה סט ע"א

משנה: המניח עובר כוכבים בחנות {של יין}, אע"פ שיצא ונכנס {הישראלי} – {היין} מותר.

✍ **בשר שנמלח, וגוי בישלו, ואין ידוע אם הדיח הבשר - מתי יהיה הגוי נאמן להתיירו:** (בי"ח, דר"מ סק"ט, ט"ז סק"ד)

📖 ריב"א – לעולם לא נאמן, אלא בטעימת קפילא ארמאה (טבח גוי, שאומר שאין טעם מלח בבשר)⁵⁰.

📖 סמ"ג – רק כשהגוי מירתת, אך במסל"ת בלבד לא מועיל, שהרי גוי פסול לעדות.

📖 סמ"ק – כשהגוי מסל"ת, או כשהגוי מירתת (שישראל נכנס ויוצא, וידוע הגוי שצריך להדיח).⁵¹

📖 ר"י מאורלייני"ש ואו"ה – מותר תמיד, משום שגויים מקפידים על הנקיטת, וודאי שהם הדיחו את הבשר.

✎ **הכרעה:** השו"ע פסק כסמ"ג: "נוכרי משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדירה, ואין ידוע אם הדיחו, אם יודע הנוכרי מנהג ישראל סומכין על דבריו, אם היה שם ישראל יוצא ונכנס או שום קטן בן דעת".

✎ **והרמ"א פסק כסמ"ק:** "ובחד מינייהו סגי: או במסית לפי תומו שהדיחו יפה, או שישאל, אפילו קטן,

יוצא ונכנס, דמרתת הואיל וידוע מנהגי ישראל".⁵² וכן פסק ה"ט"ז.

✍ **אליבא דהסמ"ק, האם גוי המסל"ת ומכיר מנהגי ישראל נאמן:** (ט"ז ססק"ג, ש"ך סקמ"ג, פת"ש סק"ז, ערוה"ש סק"ס)

📖 בי"ח ופרישה – לא, שרק גוי שאינו מכיר מנהגי ישראל שייך בו דין מסל"ת. שאם מכיר, יכול לשקר לצרכו.

📖 ט"ז וש"ך – כן, משום שמדובר שהגוי מדבר אגב אורחא.

📖 נוב"י – כן, ואפילו שהוא מסיח שלא לפי תומו, משום שרגלים לדבר, ויתברר האמת כשהישראל יטעמנו.⁵³

✎ **הכרעה:** ערוה"ש פסק: "גם בידוע מנהגי ישראל, שייך מסל"ת... ואם יש רגלים לדבר שהכותי הדיח

מותר בכל גווני אף בלא מסל"ת ובלא טעמא דמירתת, וזה תלוי בהבנת הבעה"ב שהכותי עשה כנצרך".

⁵⁰ והגוי הקפילא נאמן משום שזה דבר שניתן לברר אותו, אחרי שהישראל יטעם גם את הבשר.

וכתב הבי"ח שלדעת הריב"א הטעם שלא סומכים על כך שהגוי "מירתת" הוא משום שיש דרך אחרת לבדוק זאת (ע"י קפילא ארמאה).

⁵¹ והקשה הבי"ח על הסמ"ק, שהרי קי"ל שאין גוי נאמן במסל"ת אלא לעדות אשה: - ותיירץ הבי"ח שני תירוצים, ועוד תרצו הדרי"מ:

א. משום דקפדי אַנקיותא וע"כ חזקתם שמדיחים (ולפי"ז במליחה - גוי לא יהיה נאמן במסל"ת). וטעם נקיותא יועיל רק בצירוף מסל"ת.

ב. משום שגוי נאמן באיסור דרבנן. ודם שנמלח איסורו מדרבנן, משום שמליח כרותח, וממילא הדם מבושל, ודם מבושל איסורו מדרבנן.

ג. והדרי"מ תירץ, שלא צריך את הטעם של מליח הרי הוא כרותח, שהרי כל הבשר הזה נתבשל אח"כ, וממילא הדם מבושל ואסור מדרבנן.

ד. והרש"ל תירץ, שלא צריך את הטעם של מליח הרי הוא כרותח, שהרי דם אחר מליחה אסור רק מדרבנן, וגוי נאמן באיסורי דרבנן.

⁵² הש"ך (סקמ"ב) כתב שמכך שהרמ"א לא כתב דבריו בלשון י"א, משמע שסבר שגם המחבר סובר כסמ"ק (שדי או במסל"ת או במירתת) אלא שנקט את הטעם של מרתת וה"ה גם למסל"ת. אולם הש"ך כתב שהעיקר הוא שהמחבר פוסק כסמ"ג, שלא מהני מסל"ת.

⁵³ וכתב הדרי"ת (סקע"ד) שהפתי"ש לא העתיק את הנוב"י בשלמות, שהרי הוא הסיק למסקנה שאין לסמוך על מסל"ת אף כשיש רגלים לדבר.

נאמנות גוי שעבר על דברי ישראל

□ כתב הרמ"א ע"פ הגש"ד ואו"ה: "מיהו אם מיחה לעובד גלולים שלא ידיחו בלא רשותו, והוא עבר על דבריו - אסור, דהא חזינן דאינו מרתת ואין לסמוך גם כן אדבריו".

עוד בעניין נאמנות גוי – עיין לקמן סי' צח סע' א.

בשר שיש בו ספק אם נמלח

☞ מה דינו של בשר שבישל אותו, ולא זוכר אם מלחו קודם לכן: (ט"ז סקכ"ד, משב"ז סקכ"ד, בינת אדם סקכ"ט, פת"ש סקט"ו)

📖 ט"ז – הבשר מותר. וכן היה מעשה שהט"ז התיר לאישה אחת שבישלה בשר, ושכחה אם מלחה אותו תחילה.⁵⁴

📖 נקה"כ – הבשר אסור.⁵⁵

◆ הכרעה: הפמ"ג והבינת אדם הקלו בהפס"מ. והפרי"ח⁵⁶ כתב להקל כהט"ז אף כשאינו הפס"מ.

□ הרב שבתי כ"ץ (פת"ש סקט"ו) כתב שכשמסופק אם מלח את הצד השני יש להתיר (אף לש"ך), שמסתמא עשה כהרגלו.

□ והפמ"ג הסתפק מה יעשה אדם שקיבל בשר מחבירו ובישל אותו, ומסופק אם חבירו מלחו. וכתב היד אברהם להקל, שהיה על המשלח להודיע שהבשר לא נמלח. והשבות יעקב (מובא ברע"א על פמ"ג) חשש לאסור בכך.

סעיף יא – בשר שהתבשל בלא מליחה

בשר שהתבשל בלא מליחה

☞ מה דינו של בשר שהתבשל בלא מליחה, ויש 60 בשאר התבשיל כנגד הבשר שלא נמלח (התבשיל מותר): (ב"י)

📖 ראב"ד – הבשר מותר בדיעבד, אפילו אם אין סי' כנגד החתיכה ויש רק סי' כנגד הדם שיצא מהחתיכה.

📖 רא"ש וטור – הבשר מותר בדיעבד, שהדם שיצא בטל ב-60, והדם שנותר הוא דם האיברים שלא פירש.⁵⁷

📖 ראב"ן, הגמ"י, הגש"ד ואו"ה – הבשר אסור, משום שהוא נתבשל בדמו, ושמא פירש הדם ממקום למקום.⁵⁸

⁵⁴ וטעמיו של הט"ז להתיר הם:

א. דם מבושל אסור מדרבנן, וספק דרבנן לקולא. (ולא אומרים העמד בשר בחזקתו שלא נמלח, כי רוב פעמים מולחים, ורוב עדיף מחזקה).
ב. מסתמא עשתה כדרכה ומלחה תחילה. (כמו בק"ש, שהמסתפק ב"וכתבתם" והתחיל ב"למען ירבו" א"צ לחזור ל"והיה", שמסתמא אָמְרו).

⁵⁵ וטעמו של הש"ך (נקה"כ) הם:

א. כשאתחזק איסורא לא אומרים ספיקא דרבנן לקולא (עיין כללי הס"ס כלל כ).
ב. כשמצד האיסור עצמו הוא דאורייתא, ורק מצד אחר בא לי שהוא מדרבנן, אין זה ספק דרבנן. (עיין כללי הס"ס כלל יט)
ג. יש הרבה ספיקות דרבנן שמחמירים בהם ולכן אין לנו לבדות ס"ס או ספק דרבנן מעצמנו. (עיין כללי הס"ס כלל לו)
ד. כנגד טעם הט"ז שודאי עשתה כדרכה – אין זה דומה כלל לק"ש, כיוון שמליחה זה עסק גדול, ואם היתה מולחת – מן הסתם היתה זוכרת. וכאן, שלא זוכרת, מן הסתם לא מלחה.

⁵⁶ וסברתו משום, שהוא לא קיבל את כלל יט בכללי הס"ס של הש"ך.

⁵⁷ האורחות חיים התיר בשר שבשלוהו בקדירה ללא מליחה בער"ש משני טעמים:

א. המים רותחים, והוי ליה חליטה.

ב. הראב"ד סובר שלא משערין בכל החתיכה, אלא במאי דנפיק מינה, ולכן הכל מתבטל.

⁵⁸ והסבירו הראב"ן (סי' יז) והאו"ה, שמה שאמרו בדם האיברים שלא פירש שהוא מותר, זה דווקא בבשר אומצא.

והקשה הט"ז (סקכ"ח) מדוע שלא תותר החתיכה, שהרי אם נפל סתם דם או איסור אחר הוא יתבטל ב-60? – ותירץ הט"ז שני תירוצים:

א. כיוון שזה דם עצמי של החתיכה, נשאר טעם האיסור בחתיכה.

ב. ישנו חשש שיגביה את החתיכה מהתבשיל, וכולה תאסר שלא יתבטל הדם בששים (כדין איסור דבוק).

- ❖ **הכרעה:** השו"ע פסק כהרא"ש: "צריך שיהיה בתבשיל שישים כנגד אותו בשר ואז מותר הכל".
- ❖ אך הרמ"א כתב ע"פ האו"ח: "ויש אוסרים אותה חתיכה אפילו בדאיכא ס' נגד החתיכה, והכי נהוג אם לא לצורך, כגון לכבוד שבת או לכבוד אורחים, דאז יש לסמוך אדברי המקילין".
- ❖ ורש"ל (ט"ז סק"ז) כתב שיש להחמיר אף בדיעבד, אך הטי"ז והש"ך הקלו כדעת הרמ"א בדיע' לצורך.

כבד ובני מעיים

- ❑ כתב הר"ש משאנץ, אפילו למי שמתיר את הבשר, אם התבשל עוף שלם ללא מליחה, יש לאסור מפני שבלע את דם הכבד והמעיים, "דכמאן דמנחי בדיקולא {כלי} דמיא", ולא חזר ונפלט הדם לתוך המים.

- ✎ **מה דינו של עוף חלול (שהוציאו לו את הכבד והמעיים), שהתבשל ללא מליחה, ויש ס' כנגדו:** (ט"ז סק"ט)
- 📖 תו"ח וט"ז – אסור, כדין תרנגולת עם כבד ובני מעיים.
- 📖 נקה"כ – מותר, דווקא כבד ובני מעיים שדבוקים בתרנגולת אסור, אבל בתרנגולת חלולה הדם מתבטל מיד במים.
- ❖ **הכרעה:** ערוה"ש (סקס"ט) פסק כנה"כ, שתרגולת חלולה מותרת, כשיש ס' כנגדה.

חתיכה שלא נמלחה היטב

- ❑ כתב הרמ"א ע"פ האו"ח: "ואם נמלחה חתיכה ולא נמלחה כראוי - דינה כאלו לא נמלחה כלל".

בשר ששהה ג' ימים ונמלח – עיין בסעיף הבא.

סעיף יב – בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה

- ❑ כתבו הגאונים (הובא בטור ובבי"י) שבשר ששהה ג' ימים משחיטתו בלא מליחה - לא יועיל למולחו ולבשלו, כיוון שנתייבש דמו בתוכו - לא ייצא הדם ע"י מליחה.
- ❑ וכתב הריב"ש (הובא בב"י ובש"ך סק"ג) שאין צריך לקבל את חומרת הגאונים, וניתן למלוח בשר ששהה ג' ימים ולבשלו; והוסיף שבמקום שנהגו להחמיר את חומרת הגאונים - ימשיכו במנהגם.

- ✎ **בביאור מה כוונת דברי הגאונים, בבשר ששהה שלושה ימים מעל"ע בלא מליחה:** (בי"י, ש"ך סק"ט)
- 📖 מנהג ברצלונה (הביאו הריב"ש וחלק עליו), ריב"ן וראב"י (הובאו באו"ח שע' ב סע' ב) – אסור לאוכלו אף ע"י צלייה.
- 📖 ר"ח, או"ז, מהר"ם, ורא"ש – אסור לאוכלו ע"י בישול, אך מותר ע"י צלייה.
- 📖 או"ח – אסור לאוכלו ע"י בישול, אך מותר ע"י מליחה ואח"כ צלייה (ובדיעבד מותר אף בצלייה ללא מליחה).
- ❖ **הכרעה:** השו"ע פסק כדעת ר"ח וסיעתו: "בשר ששהה ג' ימים מעת לעת {24 שעות} בלא מליחה, נתייבש דמו בתוכו ולא יצא עוד ע"י מליחה - ואין לאוכלו מבושל, אלא צלי".
- ❖ וכתב הש"ך שלכתחילה, יש למלוח קצת קודם הצלייה, כדין שאר צלי (ולא מטעמו של האו"ח).

ציר שנפלט אחר מליחה מבשר ששהה ג' ימים

- ✍ **בשר שלא נמלח ושהה כך ג"י, ואח"כ מלחוהו בכלי מנוקב, והדיחוהו, ושוב מלחוהו בכלשא"מ, ויצא ממנו ציר:**
 📖 רש"י (ט"ז סקל"ב) – הציר מותר, שאם לא יצא דם במליחה הראשונה, לא יצא גם בשניה, ואם יצא – יצא הכל.⁵⁹
 📖 נקה"כ – הציר אסור, משום שהבשר פולט קצת דם בכל מליחה.

בישול אחר צלייה

- ✍ **האם מותר לבשל בשר שלא נמלח ג"י, אחר שצלו אותו:** (ב"י, דר"מ סקכ"ו, ש"ך סקנ"א, פת"ש סקכ"ה)
 📖 מהר"י או"י, מהר"ם, (רא"ש) ותר"י – אסור, שיש חשש שלא יפלט כל הדם בצלייה, אלא יפלט גם בבישול.
 📖 או"י – מותר, משום שאחר צלייה לא חוששים שיפלט עוד דם.
 ✦ **הכרעה:** השו"ע הכריע: "ואחר שצלאו לא יבשלנו, ואם בישלו – מותר".
 ✦ וכתב הרש"ל, שאף בדיעבד אם בישל אחר צלייה אסור לאוכלו. והב"ח חלק עליו ונתיר כדעת השו"ע.
 ✦ והרדב"ז כתב, שכשמניח הבשר במים רותחים (כחליטה) מותר, ומה שנאסר זה דווקא בבישול רגיל.
 ✦ וכתב הפת"ש, שבשעת הצורך, כגון בלילי פסחים שאסור לאכול הצלי, יש להתיר ע"י חליטה.

השהיית בשר ג' ימים

- ✍ כתב הרמ"א ע"פ מהר"י: "ואין להשהות בשר ג' ימים בלא מליחה, דחיישינן שמא יבשלו".
 ✍ וכתב החמודי דניאל (הובא בפת"ש סקכ"ו) שכבד וכל מותר להשהותם ג' ימים, משום שוודאי יצלה אותם.⁶⁰

בשר ששהה ג' ימים ונמלח

- ✍ כתב הרמ"א (בסע"א) ע"פ האו"י: "וכן בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה, אף אם נמלח דינו כאלו לא נמלח, ואם נתבשל – צריך ס' כנגדו".
 ✍ וכתבו רע"א (סק"ל) וערוה"ש (סקס"ז וסקס"ט) שבשר שלא נמלח במשך ג' ימים, אף שיש שישים בתבשיל כנגד החתיכה – לכו"ע כל החתיכה אסורה (ואפילו בדיעבד).

סעיף יג – בשר שלא נמלח אך הושרה במים

- ✍ **מה דינו של בשר שעברו עליו ג' ימים בלא מליחה, ובתוך הג' ימים שרו אותו במים:** (ב"י, ש"ך סקנ"ג)
 📖 שע"ד, אגור, בנימין זאב ואו"י – מותר להשהות את הבשר עוד ג' ימים נוספים.
 📖 מרדכי ומהר"א – אין זה מועיל, והבשר נאסר.
 ✦ **הכרעה:** השו"ע פסק כדעת השע"ד וסיעתו: "שרו אותו במים תוך הג"י – יכול להשהותו עוד ג"י אחרים פחות חצי שעה".⁶¹

⁵⁹ והוסיף הרש"ל וכתב, שדין זה אינו דומה לכלי שצריך ליבון ועשה לו הגעלה, שכל פעם שמבשל בו יוצא קצת מהאיסור, וגם כאן נגיד שכל מליחה מפליטה מעט דם. משום שכאן שהבשר נתייבש – המליחה אינה מועילה לו יותר כלום, ולכן הציר שיוצא במליחה השנייה אינו דם פנימי.

והט"ז כתב על בסיס דברי הרש"ל, שבשר ששהה ג"י ולא נמלח, מחמירים בו שאם מלחו אותו עם בשר שעוד לא נמלח – הבשר ששהה יאסר, שחוששים שמא לא פלט כלל דם, ובלע את הדם מהבשר שלא נמלח. ומאידך, אם מלח את הבשר ששהה ג"י יחד עם בשר שכבר נמלח – יאסר הבשר שכבר נמלח, מהדם של הבשר ששהה, שחוששים שהבשר ששהה יפלוט דם.

⁶⁰ והוסיף החמודי דניאל (שם) שאף שיש שמבשלים את הכבד אחרי צלייתו, מכיוון שהשו"ע פסק שבשר ששהה ג' ימים שבישלוהו אחר צלייתו מותר בדיעבד, לא צריך לחשוש שמא ישכח ויבשל את הכבד.

⁶¹ וביאר הגר"א (סקנ"א) שע"י השריה במים, מתרכך הבשר, והדם יכול להפלט גם אחר ג"י.

- ✧ אך התו"ח כתב שלכתחילה יש לחוש לדעת המרדכי וסיעתו ולא לשרות את הבשר במים ג' ימים נוספים, אך בדיעבד ניתן להקל להשהות ג"י נוספים.
- ✧ וכתב הש"ך, שהרמ"א בהגהות לא החמיר, משום שנהגו להקל. ולדינא, יש להקל, משום שדין בשר ששהה ג"י ללא מליחה לא מופיע בש"ס, וגם הריב"ש לא קיבל דין זה. ומ"מ יש לכתח' לשרותו היטב.

שיעור שריה ע"מ להמתין ג"י נוספים

- ✧ כמה זמן צריך לשרות את הבשר, ע"מ להמתין ג"י נוספים: (ב"י, ט"ז סקל"ד, ש"ך סקנ"ג, הגר"א סקנ"ב) אגור – יש שהתירו אפילו רק לשפוך עליו מים, והמהדרין משרים שעתיים, בשביל להמתין עוד ג"י. תו"ח – זמן מועט.
- ✧ הכרעה: כתבו הט"ז והגר"א שיש לשרות את הבשר חצי שעה (כשיעור הדחה ראשונה).

השהיית הבשר אחר השריה

- ✧ במשך כמה זמן יכול להשהות הבשר אחר השריה: (ב"י, פת"ש סק"ל, ט"ז סקל"ד, ש"ך סקנ"ד, כה"ח סקרי"ט) אגור – ג"י נוספים.
- ✧ שו"ע – ג"י פחות חצי שעה (להבנת ט"ז – כזמן ההדחה, להבנת הש"ך וכה"ח – לאו דווקא אלא זמן מועט).
- ✧ לוי"ח – ג"י פחות ג' שעות, שמא יטעו ביום המעונן (והפת"ש דחה את דעתו, משום שזה רק איסור דרבנן).
- ✧ הכרעה: הפת"ש כתב שיש להקפיד על ג"י פחות חצי שעה, כדברי השו"ע.

בשר שלא הודח ג"י

- ✧ בשר שלא הודח ג"י, האם יש לו תקנה ע"י שרייה במים: (ב"י, דר"מ סקכ"ט, ש"ך סקמ"ט) הגש"ד – במקומות שגרו הגאונים נהגו להתיר, כי המים הפושרים מעוררים את הדם, וע"י המליחה יפלט הדם.
- ✧ או"ח – אין לסמוך על היתר זה של הגאונים.
- ✧ הכרעה: כתב הש"ך שאין לסמוך להתיר בשר ע"י שרייה, אחר שלא הושהה במים ג"י.

יום השלישי נפל בשבת

- ✧ האם מותר לשרות בשר, כשהיום השלישי לשרייתו נפל בשבת: (פת"ש סקכ"ט) מג"א – אסור להדיח את הבשר אפילו ע"י גוי, ואפילו כשהבשר ייאסר בכך למליחה.
- ✧ נו"ב – בשר שיש בו הפסד אם יצלה אותו (כגון שומן אווז), ולכן רוצה למולחו לבישול - מותר לשרותו ע"י גוי, ואם אין גוי - מותר אף ע"י עצמו, ועדיף שידח את הבשר ע"י שירחץ עליו את ידיו (וביו"ט מותר לכתח' ע"י עצמו).

ספק אם הבשר שהה ג"י

- כתב הרמ"א ע"פ או"ח: "בשר שנמלח וספק אם נמלח תוך ג' – מותר".
- וביאר הגר"א (סקנ"ג) שהרמ"א התיר משום שספק דרבנן לקולא, וכל שכן במקרה זה שהוא רק חומרת גאונים.

השהיית בשר הרבה ימים ע"י השרייתו במים כל ג' ימים

- כתב הדבר שמואל (לר' שמואל אבוהב סי' ש, הובא בגליון מהרש"א ד"ה להשהותו, וכן הובא ביד אפרים) שיש להסתפק האם מותר לחזור ולשרות את הבשר פעמים נוספות, כדי שלא ייאסר אחר שעברו הג' ימים הנוספים. והסיק שיש להתיר בכך, משום שזה חומרת גאונים, ודין זה לא נזכר בש"ס.

סעיף יד – בשר ששהה ג' ימים ונתערב

הקדמה – דין דבר שיש לו מתירין

ביצה ג ע"א

וכל דבר שיש לו מתירין – אפילו באלף לא בטיל.

□ וכ"פ השו"ע (וי"ד סי' קב סעי' א): "כל דבר שיש לו מתירין, כגון ביצה שנולדה ביום טוב, שראויה למחר, אם נתערבה באחרות, בין שלימה בין טרופה – אינה בטילה אפילו באלף".

הקדמה – דינה של חתיכה הראויה להתכבד

חולין צו ע"ב

משנה: חתיכה של נבלה... שנתבשלה עם החתיכות {היתר}, בזמן שמכירים בנותן טעם, ואם לאו – כולן אסורות. נמרא: ... ותבטיל {חתיכת האיסור} ברובא? ... – שאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה לפני אורחים.

□ וכ"פ השו"ע (סי' קא סעי' א): "חתיכה הראויה להתכבד... אפילו באלף לא בטילה".

בשר ששהה ג"י ונתערב בבשר אחר

✎ מה דינה של חתיכת בשר ששהתה ג"י והתערבה בבשר אחר כשר⁶²: (בי"י ט"ז סקל"ה, ש"ך סקנ"ה וסקנ"ז)

📖 רי"ף – החתיכה לא בטילה. משום שהיא דשיל"מ, ע"י שיצלה אותה. ודשיל"מ אפילו באלף לא בטיל.

📖 ראב"י ותר"ד – החתיכה בטילה ברוב, ויכול לבשלן כולן. ואין לה דין דשיל"מ, שלא נאסרה לצלי מעולם.

✎ הכרעה: השו"ע פסק כראב"י וסיעתו: "בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה ונתערבה אותה חתיכה בחתיכות אחרות – בטילה ברוב ומותר⁶³ לבשל כולן⁶⁴, ואפילו היתה ראויה להתכבד⁶⁵".

✎ חתיכת בשר שלא נמלחה, ובתוך ג"י התערבה בחתיכות כשרות – מה דין התערובת: (ט"ז סקל"ה, נקה"כ סק"י)

📖 ט"ז – הכל מותר באכילה, ואין צריך למלוח הכל שוב. ע"פ הכלל: יבש ביבש מין במינו – חד בתרי בטיל⁶⁶.

📖 נקה"כ – יש למלוח את הכל שוב, משום שהתערבות היא דשיל"מ, שהרי יכול למלוח את התערבות.

✎ הכרעה: ערוה"ש (סקפ"ד) פסק כנה"כ שימלח את כל החתיכות שוב.

בשר שהתבשל בלא מליחה שהתערב ברוב

□ הרמ"א הביא מקרה נוסף: "וכן הדין בנתבשל בלא מליחה, ונתערב אח"כ באחרות {החתיכה בטילה ברוב}"⁶⁷.

⁶² בהבנת המקרה שעליו נחלקו הראשונים, נחלקו הש"ך והט"ז:

לדעת הט"ז – מדובר על חתיכת בשר ששהתה ג"י ולא נמלחה, ונתערבה בבשר כשר שנמלח כראוי, ורוצה לבשלם יחד.

לדעת הש"ך באפשרות 1 – מדובר על חתיכת בשר ששהתה ג"י ולא נמלחה, ונתערבה עם בשר שלא שהה ג"י ולא נמלח, ורוצה למלוחם יחד.

לדעת הש"ך באפשרות 2 – מדובר על חתיכת בשר ששהתה ג"י ונמלחה, ונתערבה עם בשר שנמלח כראוי, ורוצה לבשלם יחד.

⁶³ והש"ך (סקנ"ה) העמיד את היתר השו"ע שהתיר רק לבשל כל חתיכה וחתיכה בפני עצמה, או לבשל כל החתיכות יחד כשירבה עליו היתר אחר פי

⁶⁰ מדין תערובת יבש ביבש (כדקלמן סי' קט סעי' ב בשו"ע). וצ"ע מדוע השו"ע לא כתב זאת במפורש.

⁶⁴ וכתב גליון מהרש"א, שלכתחילה יזהר לא למלחן כולן כאחת. כיוון שחתיכה זו מתוך שאינה טרודה לפלוט דם, תבלע דם מהחתיכות האחרות

ונמצא שמתרבה בה האיסור (קצוש"ע לרב פויפר, עמ' קז, סק"ט)

⁶⁵ וביארו הט"ז (סקל"ה) והש"ך (סקנ"ט) שהסיבה שהתיר אפילו ח"ל, הוא שאין החתיכה אסורה מחמת עצמה, אלא מחמת דם הבלוע בה.

⁶⁶ וביאר ע"פ הרש"ל שאין הבשר נחשב כדבר שיש לו מתירין, מפני שצריך להוציא הוצאות על המליחה, ובזה אין זה בגדר דשיל"מ.

בשר קפוא שלא נמלח ושהה ג"י

מה דינו של בשר שלא נמלח והוקפא ושהה ג"י: (באה"ט סק"ח, פת"ש סק"ו, יבי"א ח"ב יו"ד סי' ד אות ו)

דבר שמואל – אסור, שדינו כבשר עם דם הכבוש במים.

מנחת יעקב ופמ"ג (שפ"ד סק"ג) – מותר רק לצלי, שדינו כבשר יבש ששהה ג' ימים.

ערוה"ש (סקע"ט) – מותר למולחו ולבשלו.

הכרעה: האגר"מ (יו"ד ח"א סימן כז וח"ב סימן כא) ושו"ת לבושי מרדכי (סי' טו) פסקו שלכתח' : אסור.

ובדיעבד או בצורך גדול: מותר אף ע"י מליחה.

אך בשו"ת יבי"א (ח"ב יו"ד סי' ד אות ו) פסק: "בשר המונח בתוך המקרר החשמלי וכן בשר קפוא, אע"פ

ששהה ג' ימים או יותר – מותר למולחו ולהכשירו לקדירה. וברור שמותר לעשות כן אף לכתחלה". וכן

פסק בשו"ת שרידי אש (ח"ב סי' יג עמ' שפז).

סעיף טו – בשר המלוכלך בדם שנשרה במים

פסחים עו ע"א

אמר שמואל: מליח הרי הוא כרותח, כבוש הרי הוא כמבושל.

פסחים מד ע"ב

מבשר בחלב לא נמרינן, דחידוש הוא – ומאי חידוש? ... – דאי תרו {שאם שרו את הבשר} ליה כולי יומא בחלבא –

שרי {מותר מן התורה}, בשיל ליה בשולי – אסור {בניגוד לשאר איסורים שאינם בב"ח, שאוסרים אפילו אם רק שרו איתם דבר היתר יחד מעת לעת}.

מה דינו של בשר שלא נמלח, ונכבש מעת לעת (24 שעות) במים (ואין במים 60 כנגד הבשר): (בי"י)

תוספות ומהר"ם – הבשר מותר ע"י מליחה, משום שכבוש לא יותר חמור מבשר קפוא שהופשר בכלי שני, שהתירו אותו ע"י מליחה.

י"א (הובא באגור) – מותר רק לצלות את הבשר.

ר' ירוחם ואו"ה – הבשר נאסר, משום שנחשב ככבוש, וכבוש כמבושל.

הכרעה: שו"ע פסק כדעת הי"א שבאגור: "בשר המלוכלך בדם במים⁶⁷ שנשרה במים מעת לעת, יש אוסרים

לאכלו, כי אם צלי, אלא אם כן יש במים שישים כנגדו {כנגד הבשר (ש"ך סק"ס)}".

אך הרמ"א פסק להחמיר כרי"ו ואו"ה: "ויש אוסרים אפילו לצלי, והכי נהוג".

⁶⁷ הש"ך (סק"ז) הקשה על דברי הרמ"א, מדוע פסק שחתיכה שלא נמלחה והתערבה בחתיכות אחרות בטילה ברוב, הרי בשר שלא נמלח כלל אסור מדינא (ולא מגזירת גאונים כמו בשר ששהה ג"י), וא"כ איך ניתן להתירו ברוב, הרי התערבות נחשבת כמין (דם) בשאינו מינו (בשר), שיש טעם דם בחתיכה?

1. ותיירץ בנו של הש"ך (בנקה"כ) שכיוון שבישל את החתיכה, הוי איסור דרבנן, שקי"ל שדם שבושל אסור רק מדרבנן, ולכן הוא בטל ברוב אף במין בשאינו מינו (כדלקמן בש"ך סי' קט סק"ט).

והמנחת יעקב (כלל ב אות ו, הובא בשפ"ד סק"ז) דחה תירוץ זה משום שדם עיקרו מהתורה ולא מקילים בו אף כשבושל, א"כ יש עוד צדדים. 2. ותיירץ שו"ת תולדות יצחק (הובא פת"ש סק"ב) שמדובר שכשהחתיכה בושלה היה במים 60 כנגדה, ואז החתיכה אסורה רק מחומרא ולכן מספיק רוב.

⁶⁸ כתב הטי"ז (סק"ז) ש"בשר המלוכלך בדם" הכוונה לבשר שעוד לא נמלח. אך הש"ך (סק"ס) בסוף דבריו כתב שאולי כוונת השו"ע שמדובר דווקא על בשר שיש עליו דם בעין ממש. והגר"א (סק"ז) הסביר כדעת הטי"ז שמדובר על כל בשר שלא נמלח, ודחה את דברי הש"ך.

הערות בדיני כבוש

- כתב הפת"ש (סקליג) בשם האחרונים, שאם כבש ובתוך המעלי"ע העביר לכלים שונים - אינו נחשב ככבוש.
- עוד כתב הפת"ש (שם) שאם הבשר היה כבוש בתוך נהר זורם - אינו נחשב ככבוש, ש"קמא קמא אזדא ליה".

יש שישים במים כנגד הבשר

- כתב הבי"ע ע"פ המהר"ם, שבשר המלוכלך בדמים שנשרה במים מעלי"ע, ויש במים 60 כנגד הבשר - מותר למולחו ולבשלו. וכן משמע שפסק השו"ע.

- ✎ **האם פוסקים כדעת המהר"ם שהבשר מותר, וכנגד מה צריך לשער:** (דר"מ סקלי"ב, ט"ז סקלי"ז, ש"ך סק"ס)
- או"ה - הבשר מותר, ומשערים כנגד הדם שעל החתיכה (שלא חוששים לדם שהכבישה תוציא, אלא לדם שעליה).
- דר"מ - הבשר מותר, ומשערים כנגד הבשר (כמו בחתיכה שהתבשלה ללא מליחה, שמשערים כנגדה ב-ס').⁶⁹
- רש"ל - הבשר אסור, שלא פוסקים כמהר"ם שהיקל לשער ב-ס' אף כשבישל בשר ללא מליחה. (כדלע' סע' יא)
- ◆ **הכרעה:** הט"ז והש"ך הכריעו כדברי הדר"מ, שהחתיכה מוותרת, ומשערים כנגד חתיכת הבשר. והש"ך הוסיף וכתב שהבשר מותר רק ע"י צליה.

סעיף טז - מליחה בכלי שאינו מעוקב

באיזה כלי מולחים

חולין קיג ע"א

אמר שמואל: אין מניחין בשר מליח אלא ע"ג כלי מנוקב {כדי שכל הדם ישפך בשעת המליחה}.

- וכ"פ השו"ע ע"פ הראשונים: "אין מולחין אלא בכלי מנוקב או על גבי קשין וקסמין או במקום מדרון, בענין שאם ישפך שם מים יצאו מיד".
- והוסיף הרמ"א ע"פ מהר"א: "ודף חלק ברהטני (משטח עץ חלק ומשווין) שמים זבין ממנו - אין צריך להניחו במדרון. אבל אם אינו חלק ברהטני - צריך להניחו במדרון שיצאו המים ממנו".
- ועוד כתב הרמ"א ע"פ האו"ה: "בכלי מנוקב יזהר לכתחלה שיהיו הנקבים פתוחים. ולכן לא יעמידו על גבי קרקע, כי הוא ככלי שאינו מנוקב".
- ועוד הוסיף הרמ"א ע"פ הגהות אשיר"י ואו"ה: "וכן מחמירין קצת לשום תוך הכלי מנוקב קש או קסמין, כי הבשר יסתום הנקבים, ובדיעבד אין לחוש לכל זה".

מלח בכלי שאינו מנוקב

חולין קיא ע"ב

אמר רב יהודה אמר שמואל: קערה שמלח בה בשר - אסור לאכול בה רותח. ושמואל לטעמיה, דאמר שמואל: מליח - הרי הוא כרותח, וכבוש - הרי הוא כמבושל.

⁶⁹ כתב הט"ז (סקלי"ז) שאף שהרמ"א כתב (בסעיף י"א) שלכתחילה אסור לאכול חתיכה שהתבשלה ללא מליחה, גם שיש כנגדה ס', כאן הוא היקל לאכול את הבשר, משום ששרייה אינה ממש כבישול לכל דבר.

□ וכ"פ השו"ע: "וואס מלח בכלי שאינו מנוקב - אסור להשתמש באותו כלי בדבר רותח {אפילו אחר שהודח הכלי (ש"ך סקס"ג)}".

✎ **האם מותר להשתמש בצונן, בכלי שאינו מנוקב שמלחו בו בשר:** (ב"י, ש"ך סקס"ו)

רשב"א וטור – מותר להשתמש לכתחילה בכלי בצונן אפילו שלא ידיח את הכלי, אלא רק קינחו.

ראב"ד ורמב"ן – אסור להשתמש בכלי לכתחילה, כל עוד לא הדיחו. ובדיעבד, ידיח את המאכל הצונן במים.

ר"ן – בכלי חרס: אסור להשתמש אם לא הדיחו. בשאר כלים: מותר להשתמש אף ללא הדחתם (וצריך לקנחם).

י"א (הובא ברשב"א) – אסור להשתמש בכלי כלל, עד שלא יכשיר את הכלי, שהכלי נחשב רותח כיוון שהוא בלע

במליחה והמלח עדיין בלוע בתוכו; ובדיעבד המאכל מותר אחר שהסיר ממנו כדי קליפה.

✎ **הכרעה:** השו"ע הביא ב"א את דעת הראב"ד וסיעתו: "ויש אומרים שאפי' בצונן אסור להשתמש בו

בלא הדחה, ואם נשתמש בו בלא הדחה, ידיח מה שנשתמש בו". וכ"פ לקמן (סי' צא סעי' ב).

✎ אך הרש"ל והש"ך כתבו ע"פ התו"ח כר"ן וסיעתו, שכלי חרס ללא הדחה – אסור להשתמש בו, ושאר

כלים אף ללא הדחה אם קינח אותם – מוותרים בצונן.

מליחה נוספת בכלי שאינו מנוקב

□ הקשה הגש"ד (סי' טז סק"א): הרי "אין מליחה לכלים", ומדוע נאסר להשתמש ברותחים בכלי שאינו מנוקב שמלחו בו?

□ ותירץ הגש"ד, שאמנם כלי אינו פולט טעם ע"י מליחה (אלא ע"י בישול), אך הכלי בולע טעם ע"י מליחה. ויוצא מכך

שכלי שבלוע בו איסור, אינו פולט את האיסור ע"י מליחה.⁷⁰

□ על פי זה פסק הרמ"א: "אבל מותר לחזור ולמלוח בה {בכלי שאינו מנוקב שמלח בו קודם לכן} בשר {שלא נמלח} לאחר שניקבה

{את הכלי}, או אפילו בלא נקיבה אם הבשר שהה כבר במליחתו והודח" משום שאין מליחה לכלים".⁷¹

✎ **מדוע הרמ"א התיר למלוח פעם נוספת בשר מוכשר בכלי איסור שאנ"מ, הרי הוא נכבש עם צירו בכלי איסור:**

ט"ז (סקמ"א) – מדובר במקרה שמלח בזמן של פחות משיעור כבישה (מעלי"ע).

ש"ך (סקס"ח) – הכלי לא יאסור בכבוש, כי קודם שנכבש הבשר (מעלי"ע), הכלי כבר הפך נותן טעם לפגם. והוסיף

הש"ך שלכתחילה אסור לכבוש אף בכלי שהוא נטלי"פ.

⁷⁰ בהגדרת "אין מליחה לכלים" משמע מהש"ך (סקס"ח וסקפ"ח) שהכוונה היא:

1. שכלי לא בולע איסור מלוח כשהאיסור משרק שריק.

2. שכלי לא מפליט איסור כלל ע"י מליחה. ולכן יוצא, שע"י מליחה, כלי רק בולע איסור הנמצא בתוכו, דווקא כשהאיסור אינו משרק שריק.

אך רע"א בחידושו העיר על הש"ך (סקס"ח) שהמג"א חלק על הש"ך, וסבר שכלי מפליט איסור ע"י מליחה, לאחר זמן ש"נותנו על האש וירתח". כדלקמן בהערה הבאה.

⁷¹ והקשה **הדרישה**, מדוע שלא יאסר הבשר, כדין בשר שנמלח מליחה ראשונה בכלי שאנ"מ, שנאסר אחר ששהה שיעור רתיחה, כדלקמן סעי' יח? ותירצו **הש"ך** (סקס"ח) ו**הט"ז** (סקמ"א) ששם מדובר שהבשר נאסר מכח הציר שלו, ולכן לאחר ששהה שיעור מליחה הוא נאסר. וכאן מדובר מדין הכלי, שלא נאסר, משום שאין מליחה לכלים לעניין פליטה.

והעיר על כך **רע"א** בחידושו, שלדעת המג"א אין זה נכון, משום שהוא סבר כדרישה, שבכבישה במלוח, בזמן "כדי שיתן על האש וירתח", המלח מפליט טעם מהכלי. ונשארה קושיית הדרישה בעינה.

עבר והשתמש בכלי שאינו מנוקב

מה דינו של מאכל רותח שהוכנס לכלי שאינו מנוקב, שמלחו בתוכו בשר: (בי"י, ש"ך סקס"ה)

📖 תוספות ורשב"א (בחיידקים על הש"ס) – כשהמאכל יבש: נאסר כ"ק. כשהמאכל לח: צריך שיהיה במאכל 60 כנגד הקליפה של הקערה.

📖 ראב"ד – כשהמאכל יבש: נאסר כ"ק. כשהמאכל לח קצת: צריך לשער כדי נטילה. כשהמאכל לח כולו: הוא אסור, א"כ יש 60 בו כנגד כל הקערה.

❖ **הכרעה:** הרמ"א פסק כרשב"א וסיעתו: "ואם נשתמש בו - בעי קליפה אם הוא דבר יבש, ואם הוא דבר לח - בעינן 60 נגד קליפה מן הקערה".⁷²

❖ וכתב הש"ך, שבד"כ מה שנמצא בתוך כלי יש בו ס' כנגד קליפת הכלי; חוץ מקערה רחבה ונמוכה, שבה אין ס' כנגד קליפת הכלי ואסורה.

בעניין האם יש מליחה לכלים – עיין לקמן סי' קה סע' יב, וסי' צה סע' ז.

סעיף יז – כלי מעוקב שמלחו בו

חולין קיא ע"ב

אמר רב יהודה אמר שמואל: קערה {ונחלקו הראשונים: האם מדובר במנוקבת או שלא} שמלח בה בשר, אסור לאכול בה רותח.

📖 **האם מותר להשתמש שימוש ברותחים בכלי מנוקב שמלחו בו:** (בי"י, ש"ך סק"ע, ט"ז סקמ"ג)

📖 רא"ש והגש"ד – מותר, וביאר הרא"ש שטעמו משום שבכלי מנוקב הדם משרק שריק ולא נבלע כלל בכלי, והראיה לכך היא שאם הדם היה נבלע בכלי מנוקב אי אפשר היה למלוח בכלי אחד פעמיים (שמליח כרותח).⁷³

📖 אורחות חיים בשם הרא"ה – מותר, מפני שעד שהבשר שנמלח רותח מכח המלח, כבר נשפך כל הדם מהכלי.⁷⁴

📖 ראב"ד, רמב"ן, רשב"א ור"ן – אסור, כפשט הגמרא (והטעם שמותר למלוח פעמיים באותו כלי, הוא ע"פ הכלל: "אידי דטריד למפלט לא בלע").

📖 רבנו פרץ – בכלי חרס - אסור להשתמש בו ברותחים, אפילו שהוא מנוקב. ובשאר כלים - מותר להשתמש בהם.

❖ **הכרעה:** השו"ע סתם להתיר כדעת הרא"ש וסיעתו, והביא בי"א את דעת הראב"ד וסיעתו: "אבל אם הוא מנוקב - מותר לאכול בו אפילו רותח. ויש אוסרין ברותח".

❖ וכתב הרמ"א ע"פ האו"ה: "ויש ליזהר לכתחילה, ובדיעבד מותר".

❖ אך הרש"ל, הבי"ח והט"ז פסקו כר"פ, שבכלי חרס - אסור אפילו בדיעבד, ובשאר כלים - מותר אף לכתח'.

❖ והש"ך הכריע, שבכלי חרס - אסור אפילו בדיעבד, ושאר כלים - אסור לכתחילה ומותר בדיעבד.

⁷² **והקשה** הש"ך (סקס"ד) שהרי בסי' צא סע' ד, פסק הרמ"א שבמקום שצריך לקלוף ולא קלף, בדיעבד מותר, וכאן שאי אפשר לקלוף משום שבדבר לח א"א לקולפו פסק הרמ"א שצריך 60 כנגד הקערה?

⁷³ **ותירץ** הש"ך, שכאן החמיר הרמ"א, משום שחשש קצת לדעת הראב"ד שהכלי נחשב רותח (ואז משערים בכל הכלי), והמאכל כולו נאסר. וביישוב דברי הגמרא הסביר הרא"ש וסיעתו, שהגמרא דברה דווקא על קערה שאינה מנוקבת.

⁷⁴ ולכן הכלי אף פעם לא נאסר. ועוד ביאר, שזו הסיבה שמותר לחתוך בשר מליח בסכין צונן ואינו נאסר, שבשעה שחותך אין הדם עדיין רותח.

סעיף יח – בשר שנמלח בכלי שאינו מעוקב

בשר שנמלח בכלי לא מנוקב

מה הדין של בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב: (ביי, ש"ך סקע"ו, ט"ז סקמ"ד)

ר' פרץ – כל החתיכה נאסרה, משום שהדם פורש ממקום למקום בתוך החתיכה.
רשב"א ורא"ש – החלק של הבשר ששקוע בתוך הציר – נאסר כולו, והחלק שנמצא מחוץ לציר – נאסר ממנו רק כ"ק בצד הנושק לחלק שבציר.⁷⁵

הכרעה: השו"ע פסק כרשב"א וסיעתו: "כל מה שממנו בציר – אסור לאכלו אפילו צלי, וחלק החתיכה שחוץ לציר אין אסור ממנו אלא כדי קליפה, ואפילו אם יש בה שומן".⁷⁶
אך הרמ"א פסק כר' פרץ: "ויש אוסרין כל החתיכה, אפילו מה שחוץ לציר... וכן נוהגים, ואין לשנות".
וכתבו הש"ך והט"ז ע"פ הרש"ל, שאמנם כל החתיכה אסורה, אך אם נתערב החלק שאינו בציר בתבשיל – מותר, כיוון שמדאורייתא בטל ברוב, כדאים הם הרשב"א והרא"ש לסמוך עליהם, לפחות בכה"ג.

תוך כמה זמן נאסר

תוך כמה זמן נאסר בשר, שנמלח בכלי שאינו מנוקב: (ביי, פת"ש סקל"ו, ש"ך סקע"ד)

ר"ת – הבשר נאסר מיד, משום שהציר והדם שעל הבשר לא נאכלים מחמת מלחן, והבשר שמפליט את הדם חוזר ובולע מיד מהציר והדם.
ראבי"ה, הגש"ד ואו"ה – הבשר נאסר אחר ששהה שיעור שיוצא ציר (דס) בכלי.⁷⁷
רא"ש – הבשר נאסר אחר זמן רתיחת מים, וקודם לכן נאסר כדי קליפה.
ר' יהודה ברצלוני ורש"י – הבשר נאסר אחר שיעור מליחה (שאחר שגמר לפלוט דמו, מתחיל לבלוע מהדם).
הכרעה: השו"ע פסק כרא"ש: "בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב ושהה בו כשיעור שיתנו מים על האש ויתחילו להרתיח".⁷⁸
אך הרמ"א פסק כראבי"ה וסיעתו: "ואפילו לא שהה שיעור מליחה רק מעט, עד שנראה ציר בכלי".
וכתב החמודי דניאל, שדברי הרמ"א הם בתחילת המליחה, אך באמצע המליחה – הבשר נאסר מיד, משום שוודאי פולט דם.

סיכום הדינים שהביאו הש"ך והדר"ת, בבשר שהוכנס לכלי שאינו מנוקב: (ש"ך סקע"ה, דר"ת סקש"ו)

הבשר שבתוך הציר	הבשר שמחוץ לציר	
אסור	אסור	בשר שלא ששהה שיעור מליחה, והוכנס לכלי שאי"מ
	אסור	בשר ששהה (או ספק שהה) שיעור מליחה (אפילו רק כדי הילוך מיל), והוכנס לכלי שאי"מ (קודם הדחה שניה)
מותר		

⁷⁵ וסברתו של הרשב"א, שהחלק שמחוץ לציר פולט את דמו, ואין סיבה שהוא יאסר. וביאר הש"ך (סקע"ג) שהטעם שנאסר רק כ"ק לגובה, הוא מפני ש"אין הנאסר (החלק בחתיכה שנאסר) יכול לאסור (את החלק שמחוץ לציר) אא"כ האיסור הולך עימו מצד הטבעי, והדם שבלוע לא עולה יותר מכ"ק.

⁷⁶ וכתב הש"ך (סקע"ד) שלא תועיל מליחה נוספת, למרות שבדם שפירש ממקום למקום בתוך הבשר מועילה מליחה להפליטו (כגון בשובר מפרקתה של בהמה, שאסור לאוכל אותה באומצא (בשר נא) ומותרת רק ע"י מליחה או צליה) שאני הכא: א. שהחתיכה מלוחה, ומלוח גרע טפי. ב. כלי שאינו מנוקב הוי ככבוש, וכבוש כמבושל.

⁷⁷ וביאר הדר"מ (סקל"ז) שדעה זו היא כדעת ר"ת, שהבשר נאסר מיד, אך היא מגדירה שמיד, הוא שיעור זמן שמתחיל רק כשיוצא ציר בכלי.
⁷⁸ וע"פ דברי הש"ך (סקע"ב) מובן הסברא מדוע לא אומרים "אידי דטריד למפלט לא בלע"י? משום שהבשר נאסר מדין כבוש, שכבוש כמבושל. ולא מדין דם שנמלח עם הבשר. והוסיף הש"ך וכתב, שאם נשרה הבשר בפחות משיעור זה בכלי שאי"מ, הבשר נאסר כ"ק.

שיעור המליחה שאוסר – עיין לעיל סי' צא סע' ה

מהו שיעור המלח המועט ביותר, שיאסור את הבשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב: (ב"י, ש"ך סקע"א)

ס"ה"ת – אפילו כמליחה שצריך למלוח בשר לצלי (כמות מועטת, הדעה המחמירה ביותר).

רשב"א ומרדכי – כמליחה שצריך למלוח בשר שרוצה לבשלו בקדירה, דהיינו שלא יכול להאכל מחמת מלחו.

י"א (הובא ברשב"א) – כמליחה שצריך למלוח בשר שרוצה לבשלו בקדירה, דהיינו כמות שמולח להצניע בשר לדרך (כמות מרובה, הדעה המקילה ביותר).

הכרעה: הרמ"א החמיר כס"ה"ת: "אפילו לא נמלח רק מעט כדרך שמולחים לצלי", משום שאפילו שמלח מעט, וודאי שיפלוט דם ויחזור ויבלע בחזרה.

וכתב הש"ך, שהב"י כתב כרשב"א, שצריך כמות של מליחה לקדירה. והוסיף שאנן קי"ל כרמ"א.

והוסיף הרמ"א ע"פ הכלבו: "ומכל מקום אינו אסור רק אותה חתיכה המונחת למטה בכלי ונוגעת בציר, אבל שאר חתיכות שעליה הנמלחים עמה - מותרות. והכי נהוג".

סעיף יט – דין חליטה

האם צריך לחלוט את הבשר ברותחים, אחר שנמלח והודח: (ב"י, דר"מ סקל"ח, ש"ך סקע"ח, ערוה"ש סק"מ)

ראב"ד, ר"ן, ריב"ש ורוב הראשונים – לא. המלח מפליט את כל הדם, ומה שיוצא אח"כ זה מוהל ולא דם.

רמב"ם⁷⁹, מרדכי (חולין אות תשכט), רא"ה (בדק הבית בית ג שער ג, ד"ה "עוד כתוב") וריטב"א⁸⁰ – כן. החליטה מצמתת את הבשר, ומונעת מהדם לצאת. ואף שהבשר נמלח – יש לחלוט, משום שהמליחה מוציאה רק את הדם החיצוני.

הכרעה: השו"ע סתם להתיר כראב"ד וסיעתו: "אחר שנמלח הבשר והודח, מותר ליתנו אפילו במים שאינם רותחין. ויש מי שמצריך ליתנו במים רותחין"; ובב"י כתב שכשאפשר – יש לחלוט.⁸¹

והוסיף הרמ"א: "והמנהג כסברא ראשונה, וכן עיקר". וכתב בדר"מ, שמימיו לא ראה שחולטים.

וערוה"ש כתב, שבימינו שמולחים שעה שלמה, גם הרמב"ם יודה שאין צורך חליטה, שכל הדם יוצא.

סעיף כ – ציר היוצא מהבשר אחר שיעור מליחה

מעשה דרש"י

כתב הטור: "מעשה שנמלח בשר ושהה כדי מליחה ונתנוהו אח"כ בכלי בלא הדחה ונתמלא הכלי מציר והתירו רש"י".

מה דין בשר שנמלח כראוי, וקודם שהודח הוכנס לכלי שאי"מ, ויצא ממנו ציר: (דר"מ סק"מ, ש"ך סקפ"א, ט"ז סקמ"ח)

רש"י, ראב"ה, רא"ש וטור – הבשר מותר, שאין זה דם אלא מוהל בעלמא.⁸²

⁷⁹ האיסור והיתר הארוך (סי' א סעי' יז) כתב: "וכתב הרמב"ם וּמִנְהַג בָּשָׂר הוא שלאחר המליחה והדחה כשרוצה לבשל הבשר, שישליך הבשר תוך מים רותחים בקדירה..." ונראה מדבריו שלדעת הרמב"ם אין בזה חיוב ממש. אך לפי הגרסה שנמצאת אצלנו ברמב"ם לא משמע כך.

⁸⁰ זה לשון הריטב"א (חולין ק"ג): "ומצוה להניחו בקדירה רותחת לאחר מליחה כדי שיתלבן מיד", אך משמע מדבריו שאין זה לעיכובא.

⁸¹ כתב הש"ך (סקע"ח): "ולאכלי הביא המחבר סברא זו דהיכא דאפשר יש לחוש לעשות כן וכמ"ש בב"י". ועיין לקמן סי' צד סעי' א, מה דעתו של השו"ע כשכתב דין בסתם והביא "יש אומרים".

📖 רא"ם, ר' יונה, סמ"ג ומרדכי – הבשר אסור.⁸³

📖 או"ה (כלל י, סעי' יט) – חלק הבשר שבציר אסור כולו, ובנוסף נאסר בגובה של כ"ק מחלק הבשר שחוץ לציר.

📖 שע"ד – הבשר שבתוך הציר נאסר רק כדי קליפה, משום שהציר לא מבליע כ"כ חזק.

❖ **הכרעה:** השו"ע סתם כדעת רש"י וסיעתו וחשש לכתחילה לדעת הרא"ם וסיעתו: "בשר שנמלח, ושהה כדי מליחה, ונתנוהו אחר כך בכלי בלא הדחה ונתמלא מציר - מותר. ולפי זה בשר שנפל לתוך ציר היוצא מהבשר אחר ששהה כדי מליחה - מותר. ויש מי שאוסר בזה ובזה, ויש לחוש לו לכתחילה".

❖ והרמ"א פסק לכתחילה כשע"ד: "ויש אוסרין אפילו בדיעבד כדי קליפה, והכי נהוג. ודווקא מה שמונח בתוך הציר, אבל מה שחוץ לציר - שרי... אבל אם הוא הפס"מ ואית ביה גם כן צורך סעודת מצוה - יש להקל ולומר דאחר ששהה שיעור מליחה – לא מחשב צירו כרותח".

❖ והרש"ל והט"ז פסקו כאו"ה, שכל החלק שבציר נאסר, ונאסר גם הבשר שמעל הציר בגובה של כ"ק.⁸⁴

זמן שבשר שנמלח נחשב רותח – (עיין סי' צא סעי' ה)

📖 **האם בשר נחשב רותח גם לאחר זמן המליחה (כדי הילוך מיל):**⁸⁵ (ב"י, ט"ז סקמ"ז, ש"ך סי' צא סק"א)

📖 סמ"ג, רא"ש ותוס' מעיקר הדין (חולין קיב: ד"ה ודגים) – לא, אחר שהבשר ששהה במלח כדי שיעור מליחה (כדי הילוך מיל) פוסקת רתיחתו של המלח בגלל הדם שהפליט (ובמליחה שאינה להוציא את הדם הבשר עדיין נחשב רותח).
📖 ר' יונה, תוס' לדינא (שם)⁸⁶, הגהות הסמ"ק בשם ריב"א, או"ה ועוד – כן, הרתיחה במליחה אינה פוסקת לעולם (אף על פי שאחר שיעור המליחה הציר שיוצא מהבשר אינו נחשב דם אלא בשר).

❖ **הכרעה:** הרמ"א פסק ע"פ תרה"ד, שיש לחשוש שהבשר שנמלח נחשב רותח אף אחר שיעור מליחתו: "וכן אם היה הכלי חולבת ויש בו לכלוך"⁸⁷ אסור הבשר, דאף לאחר שיעור מליחתו נחשב כרותח, אבל אם הוא הפס"מ ואית ביה גם כן צורך סעודת מצוה, יש להקל ולומר דאחר ששהה שיעור מליחה לא מחשב צירו כרותח".

⁸² וקשה על פירוש רש"י: מדוע אין הדם שעל החתיכה שב וחודר לבשר, בזמן שהוא שוהה בתוך הציר, ואוסרו? - הובאו לכך כמה הסברים:

א. **רא"ש** - הדם נדבק במלח ונתייבש, ואין בדם כוח להבלע בבשר.
ב. **סמ"ג** - לאחר שיעור מליחה, תש כוחו של המלח ואינו רותח מספיק להבליע הדם בבשר.
ג. **ב"ח וש"ך** (סקעי"ט) - המלח והדם מתערבים ונימוחים בציר, ובטילים בציר. וכיוון שהמוהל הוא היתר, הרי הכל מותר. ולפי"ז אם אין ציר המחליש את המלח והדם, הבשר יאסר.
והט"ז (סקמ"ה) הקשה על הב"ח: 1. רש"י לא כתב שהמוהל מבטל את כח המלח, אלא שאין כאן בכלל איסור! 2. לפי דבריו, החותך בסכין אחר ששהה כדי מליחה, אף לרש"י יצטרך הגעלה. ויוצא שאין מחלוקת בין רש"י ור' יונה, ולא משמע כן!
⁸³ ובביאור הסברא לאסור כתבו האחרונים:

א. **ב"י** - כיוון שיש מלח עם דם על הבשר, המלח חוזר ומבליע את הדם שעמו בחתיכה.
ב. **ש"ך** (סקי"פ) - אף ציר היוצא אחר המליחה וקודם ההדחה הוא אסור. ומכיוון שאחר שהציר נפלט הוא נבלע בחתיכה, החתיכה נאסרת.
⁸⁴ בעניין הכלי שהונח בו בשר שנמלח ושהה שיעור מליחה ולא הודח – עיין לעיל סעי' ח.
⁸⁵ לא מוכרח מה דעתו של רש"י בשאלה זו, משום שהתוספות (חולין קיב: סוף ד"ה ודגים, הובא בב"י) נקטו שתי אפשרויות מדוע רש"י לא חשש שהמלח יבליע טעם איסור בבשר ב"מעשה דרש"י":

א. משום שהדם שבמלח מתייבש ואין לו כוח להבלע בבשר (ע"פ הסבר זה לא מוכרח מה רש"י יסבור בנידון דידן).
ב. משום שפסק כוחו של המלח אחר המליחה (ע"פ הסבר זה משמע שרש"י סבר כדעת הרא"ש והסמ"ג).
⁸⁶ התוספות כתבו שאף שמעיקר הדין היה מקום להקל, לדינא יש להחמיר בכך, משום שכך נהגו.
⁸⁷ ונחלקו האחרונים בהבנת דברי הרמ"א, מה דין בשר מלוח שהונח בכלי חלבי נקי בן יומו: (ש"ך סקפ"ג, ט"ז סק"ג, פתי"ש סקל"ט)
ט"ז - הבשר נאסר (וכן משמע מדברי הגש"ד, וכ"כ הלבוש).
ש"ך - הבשר מותר (כי אין מליחה לכלים, ובזה חולק הרמ"א על הגש"ד).
תפארת למשה - אם השהה את הבשר בכלי חלבי נקי שיעור כבישה כדי שיתן על האור וירתיח, גם הש"ך יודה שאסור.

חיתוך בשר שנמלח ולא הודח בסכין

□ כתב הטור בשם רבנו יונה, שבשר שנמלח ולא הודח - אסור לחתוך אותו בסכין. ואם חתכו את הבשר - הסכין נאסרת וצריך להגעילה, לפי שמליח הרי הוא כרותח, וכשחותך לפני הדחה - עולה על הסכין מלח ודם.

✎ הקשה הב"י, הרי הטור פסק כרש"י, שתש כח המלח אחר המליחה, וא"כ הסכין צריכה להיות מותרת: (ב"י)

📖 תירוצו הב"י - כנראה שתלמיד של הטור או סופר הוסיף את שיטת רבנו יונה בדברי הטור, ולא הטור עצמו.

📖 תירוצו הדר"מ (סקמ"ב) - כוונת הטור הייתה ללמוד מכך לסכין שחתך בה בשר בתוך זמן של שיעור מליחה.

📖 תירוצו הב"ח - אין מחלוקת בין רש"י לר' יונה בכה"ג, שבחיתוך של סכין גם רש"י מודה שהסכין בולע מעט דם.

□ השו"ע כתב: "ולפי דבריו {של מי שאסור בשר שיצא ממנו ציר בכלי שאינו מנוקב}, אף על פי ששהה הבשר במלח כשיעור... אסור לחתוך ממנו בסכין קודם שידיחנו, ואם חתך - צריך להגעילו". ועל דברי רבנו יונה כתב השו"ע: "ויש לחוש לו לכתחילה".⁸⁸

□ אך הרמ"א הקל ע"פ תרה"ד ואו"ה: "ויש מתירין לחתוך בסכין לאחר ששהה שיעור מליחה, דאין מליחה לכלים"⁸⁹, וכן עיקר דמותר. אבל הסכין צריך הדחה אח"כ, או נעיצה בקרקע אם נתייבשה עליו הציר".⁹⁰

□ והרש"ל (הובא בש"ך סקפ"ז) כתב שלכתחילה יגעיל את הסכין, ובדיעבד מותר כשקינח את הסכין בדבר קשה. והמחמיר לעצמו גם בדיעבד לחייב הגעלה תבוא עליו ברכה. אך המורה לאחרים יקל בדיעבד להתיר להם, גם אם הם לא קינחו וחתכו בו אח"כ דבר רותח.

הדחה אחר המליחה

□ השו"ע כתב ע"פ ר' יונה: "ולפי דבריו {של רבנו יונה}, אע"פ ששהה הבשר במלח כשיעור - אסור לאכול ממנו עד שידיחנו יפה יפה". ועל דברי רבנו יונה כתב השו"ע: "ויש לחוש לו לכתחילה".

✎ הקשה הש"ך: הרי אף לרש"י אסור לאכול מן הבשר לפני הדחה אחרונה, וא"כ מה הרבותא לר' יונה? (ש"ך סקפ"ה)

📖 ש"ך 1 - החידוש הוא שצריך להדיח מיד אחר מליחת הבשר, מפני שכשמפסיק לפלוט מתחיל הבשר לבלוע.⁹¹

📖 ש"ך 2 - החידוש הוא שלא יועיל לחתוך את כל צדדי הבשר ולאכלו בלא הדחה, אלא חייבים להדיח את הבשר, משום שההדחה סותרת נקבי הפליטה.

השהיית הבשר במלח

✎ מהי הדרך לשמר בשר מלוח לזמן מרובה: (ב"י, ש"ך סקצ"ב)

📖 רש"י ותוס' - יכול להשאיר את המלח של מליחת ההכשרה, שהמלח לא יוכל להבליע את הדם בבשר שוב.⁹²

⁸⁸ כתב הש"ך (סקפ"ז) שדברי השו"ע הם רק אליבא דר' יונה, אך לדעת השו"ע עצמו, אם בדיעבד חתך בסכין את הבשר שלא הודח - אין צריך הגעלה, שהשו"ע פסק כר' יונה רק לכתחילה.

⁸⁹ וכתב הש"ך (סקפ"ח) שהסיבה שהסכין מותר, היא מפני ש"אין מליחה לכלים" כפי שכתב הרמ"א, וכוונתו משום שדם משרק שריק אינו נבלע בסכין. ויוצא שהכלל "אין מליחה לכלים" לפי הש"ך, כוונתו: שכלי לא מפליט טעם ע"י מליחה (ש"ך סקפ"ח) וכלי לא בולע טעם כשהאיסור משרק שריק, אבל סתם כלי שאינו מנוקב (שלא שייך משרק שריק) שנמלח בו בשר, ודאי שבולע דם. וכן כתב הגר"א (סקפ"ג).

⁹⁰ והקשה הטי"ז (סקנ"ג) מדוע לגבי כלי מנוקב אסר הרמ"א את הכלי המנוקב לכתחילה, וכאן התיר את הסכין, ולא אסר אותו לכתחילה?

ותירץ נקה"כ (שם) שבכלי מנוקב כיוון שנמלח הבשר ממש בכלי, נאסר לכתחילה. אך כאן שרק חתך בסכין, הסכין מותרת לכתחילה.

⁹¹ וכתב על זה הטי"ז, שתירוצו זה דחוק, ואינו נראה מפשט לשון השו"ע.

⁹² וישנם שני הסברים מדוע המלח לא יכול להבליע את הדם בבשר: (מובא ברא"ש)

א. מפני שהדם מתייבש בתוך המלח, ואין לדם כוח להבלע בבשר.

ב. תש כוחו של המלח, ולא יכול להבליע את הדם שוב בבשר.

ראב"ד ורבנו יונה – ידין את הבשר אחר מליחתו, ואח"כ ימלחנו שוב. שהמלח עלול להבליע את הדם בבשר שוב.

❖ **הכרעה:** השו"ע חשב לדעת ר' יונה: "וכשרוצים לעשות מליח להתקיים לאחר ששהה במלחו בכלי

מנוקב כשיעור הראוי - מדיחים אותו יפה ויפה ואחר כך חוזרים ומולחים אותו כדי שיתקיים, ואפילו

בכלי שאינו מנוקב".

❖ וביאר הש"ך שכל החשב הוא רק לכתחילה, ובדיעבד מותר.

בשר שנמלח לצלי ונשתהה בלא הדחה – עיין לקמן סי' עו סע' ב

✎ **האם צריך להדיח את הבשר אחר שמלחו אותו לצלי:** (בי"י, דר"מ סק"ד, באה"ג סק"ה, ש"ך סקצ"ב)

📖 מ"מ – לא צריך. משום שהדם שעל המלח נשרף ע"י האש.

📖 רשב"א והגש"ד – אם צולחו מיד אחר המליחה: לא צריך. אבל אם ממתין אפילו קצת: צריך להדיחו יפה.⁹³

📖 ר' ירוחם – צריך להדיחו, ואם לא הדיחו נאסר כ"ק.

❖ **הכרעה:** השו"ע כאן פסק כרשב"א: "אם רוצה למלוח ולאכול צלי בלא הדחה - עושה ואינו חושש לדם

שעל המלח, שהאש שואבו ומונע המלח מלבלוע דם. והני מילי במולחו ומעלהו לצלי, אבל אם שהה

במלחו, המלח בולע הדם ונאסר, ולפיכך מדיחו יפה ויפה וצולה ואוכל". ולעומת זאת השו"ע במקום אחר

(סי' עו סע' ב) התיר בסתם כדעת המ"מ, והביא את הרשב"א רק בי"א.

❖ וביאר הש"ך, שלדעת השו"ע יש לחוש לכתחילה לדעת הרשב"א, ובדיעבד כשלא הדיח - הבשר מותר.

חיתוך בשר בשעת מליחה

□ והוסיף הרמ"א: "ואפילו קודם שיעור מליחה אין האיסור משום הסכין, אלא משום שיצא דם בעין על הבשר, ואם

רוצה להדיחו שם היטב ולחזור ולמלחו שם - מותר".

סעיף כא – כשאין מלח מצוי

✎ **מהו שיעור הצליה שצריך לצלות בשר שלא נמלח, כדי להכשירו לבישול:** (בי"י, ט"ז סקנ"ד, בי"י סי' עו סע' ה)

📖 ר"ן – צליה כשיעור מאכל בן דרוסאי⁹⁴, שהוא לשיטתו שליש בישול.

📖 טור ואו"ה – חצי צלייתו (וכתב הב"י שדעתו כאו"ה שהוא שיעור שיזוב כל דמו).

📖 הגה"א בשם או"ה – צליה עד שיזוב כל דמו.

📖 רשב"א – עד שיהיה ראוי לאכילה לרוב בני אדם.⁹⁵

📖 הגש"ד – צליה בשיעור שהבשר כבר יטיבש מבחוץ, מפני שהנשים אינן בקיאות בשיעור צליה.

⁹³ וכתבו מרדכי, תרומה, סמ"ק, מהרא"י ואו"ה, שאם בדיעבד לא הדיח, הבשר מותר. וכתב ה"י (סק"ז) שמ"מ יכול להדיחו גם אחר הצליה.

⁹⁴ ישנה מחלוקת כמה זה שיעור מאכל בן דרוסאי: לדעת רש"י, הרשב"א והר"ן (על הרי"ף שבת ח) – שליש בישול. לדעת הרמב"ם – חצי בישול.

השו"ע פסק במקום אחד (או"ה סי' רנד סע' ב) כדעת הרמב"ם ששיעור מאכל בן דרוסאי הוא חצי בישול, ובמקום אחר (ו"י סי' קיג סע' ח, יובא לקמן) פסק

כדעת רש"י שהשיעור הוא שליש בישול. וביישוב הסתירה בדברי השו"ע כתב הבאה"ט (סי' רנד סק"ב) שהשו"ע היקל לכתחילה כדעת רש"י, והחמיר

בדיני שבת כדעת הרמב"ם משום חומרת השבת. **והפמ"ג** (משב"ז סקנ"ד) פסק שמאב"ד הוא תמיד חצי בישול או צלייתו.

⁹⁵ ונחלקו האחרונים מהו שיעור ש"ראוי לאכילה לרוב בני אדם:

לדעת **הרש"ל** (ים של שלמה חולין פ"ח סי' עב) השיעור הוא: "שנצלה כל צורכו" שהוא שיעור ש"יזוב כל דמו".

ולדעת **הש"ך** (סי' עו סק"ה) **והט"ז** (סי' עו סק"יא) הוא שיעור "חצי צלייתו".

- ❖ **הכרעה:** השו"ע פסק כאו"ז והטור (אליבא דשיטתו שזה אותו שיעור)⁹⁶: "במקום שאין מלח מצוי - יצלו הבשר עד שיזוב כל דמו, ואח"כ יבשלוהו".
- ❖ וכ"פ הרמ"א לקמן (סי' ע סע' א): "שיצלנו תחלה כדי שיהא ראוי לאכילה, דהיינו כחצי צלייתו".
- ❖ אך הרש"ל פסק כרשב"א וכאו"ז (ע"פ הבנתו) שצריך לצלותו כל צורכו כדי שיותר לבישול.
- ❖ והט"ז כתב שראוי לנהוג כהגש"ד, לצלות את הבשר עד שיתייבש מבחוץ, כדי לצאת י"ח כל הדעות.
- ❖ וכתב כה"ח (סי' עו סקכ"ז) שלכתחילה ראוי לצלותו כל צרכו, ובדיעבד אם צלה כחצי צלייתו אין לאוסרו.

⁹⁶ ועל פי דעת הש"ך והט"ז שהובאו בהערה הקודמת יוצא שהשו"ע פסק גם כדעת הרשב"א, ואין מחלוקת בין הרשב"א, האו"ז והטור, וכולם סוברים שאחר שהבשר נצלה חצי מצלייתו - הבשר מותר.

